

CSEKE GÁBOR

A tuskó

Gyermekregény

(Átdolgozott, javított szöveg)

Pusztai Georgeta metszeteivel

**Ion Creanga Könyvkiadó
Bukarest, 1970**

Tartalom

1. SANYÓ ÉS KORMOS
2. KÓBOR KENDERMAGOS
3. MERRE MEGY KENDERMAGOSKA?
4. A FEHÉR KINCS
5. ANYJUK, ITT VALAMI RÁG!
6. PATKOL A KOVÁCS
7. UTAZÁS CSIKÓHÁTON
8. A BÖLCS TRAKTOR
9. JÓ ESTÉT, SZÉP JUHÁSZ!
10. A FARKASOK FÉLNEK A TŰZTŐL
11. SANYÓT KERESIK
12. GÁTÉPÍTÉS
13. SEGÍTSÉG!
14. A MALOMBAN
15. AZ ENGEDÉLY
16. ERDŐ MELLETT NEM JÓ LAKNI...
17. AZ ÓRIÁS KASTÉLYA
18. „TETSIK TUDNI, MIÉRT JÖTTÜNK?”
19. AZ ISKOLAUDVARON
20. A TUSKÓ HALÁLA
21. SANYÓ BÚCSÚZIK

1.
**SANYÓ
ÉS KORMOS**

Mikor a kis Sanyó megszületett, őszt volt, s hűvös esők mosták-fürösztötték a falut őrző három óriási dombot, úgymint: a Sashegyet, a Szőlősdombot meg a Juhost. Ezek a dombok akkorák voltak, mint egy-egy hatalmasra kelesztett cipó, s valahányszor esett, Sanyóék tornácáról nem látszott egyéb, csak a szürke felhők, a belőlük földre ereszkedő esők függönye, mögötte a három, cipónyi dombbal.

Az öregek állították, hogy valamikor egy óriás élt a távoli hegyekben, egy nagy sziklavárban, és valahányszor sétálni indult, hét falut is átlépett egyszerre. Annak az óriásnak pedig volt egy fia, aki – mint minden gyermek – maga is szeretett eljátszani a tágas mezőn, míg apja hosszabb úton volt.

Egyszer, mikor az óriás már több napja maradt távol, az óriásgyerek csak megunta a várakozást, s mivel elfogyott az ennivalója, gondolt egyet, s gyúrt-dagasztott magának földből néhány cipót. Mikor elkészült velük, hát meg is kellene sütnie, de ugyan mivel? Tüzet még nem tudott rakni, ahhoz nem ért fel az esze, s mit tehetett egyebet? Szétrakosgatta cipóit a mezőn, hogy a nap majd megszárogtatja az agyagtésztát. A cipók meg úgy megkeményedtek, hogy azóta is ott vannak.

Hát ezt tartják az öregek Téglafalván a Sashegyről, a Szőlősdombról meg a Juhosról, merthogy arrafelé igen-igen sok az agyag. Amikor az kiszárad, a föld vörös téglaszínt kap, ha meg sokat ázik, a feneketlen sarat barna, dagasztott tésztának vélnéd.

Sanyó Téglafalván született egy szürke, borús délutánon.

Alig sírt fel, teli torokból, édesanyja mellett, a szörnyű sivalkodással egy időben, a tornácról panaszos nyüszítés hallatszott be. Az apa csodálkozva kapta föl a fejét, hol az alig világra jött Sanyóra nézett gyanakodva, hol meg az ajtó felé fülelt, de hiába – a sírás az sírás maradt, a nyüszítés pedig nyüszítés.

Az apa ekkor résnyire megnyitotta az ajtót, s kinézett a tornácra: fekete, ázott bundájú kiskutya kaparta gyámoltalanul a küszöböt. Alig kinyílt szemével, kétségbeesetten bámulta az ajtóban előtte tornyosuló nagy darab embert, mintha azt mondta volna: nem látod, mennyire megvert az eső? És hogy fázom? Ha van egy csöpp lélek benned, beeresztesz a jó melegbe!

De mert a fekete szörgombóc nem tudott szólni, így csak a farkát csóválta ártatlanul, és nem vette le a szemét az emberről.

– Hát téged ki tett ki ilyen időben? – kérdezte nevetve a férfi, s ezt a hivatlan vendég úgy értelmezte, hogy szabad az út befelé. Hálásan vakkantott kettőt-hármat, majd nekiiramodott, meg sem állt az ágy lábáig, s ott összekuporodott a jó melegben.

– Ha már bejött, hadd maradjon nálunk! – szólalt meg halkán Sanyó édesanyja. – Majd felnő, s lesz a gyerekek játszópajtása.

– Nem árt az a ház körül sem – toldotta meg az apa, s betette az ajtót.

Sötét bundája miatt nevezték el a kutyát Kormosnak, Úgy cseperedett aztán fel, Sanyóval együtt, mintha csak a testvére lett volna. Eleinte ott aludt, összegömbölyödve a kisfiú bölcsője alatt, majd mikor Sanyó nagyobb lett, a tornácon csináltak a kutyának vackot De akkor már Sanyó járnai is tudott, úgy volt egymással továbbra is a kis gyermek és a kutya, mint elválaszthatatlan jó pajtások.

Nőtt, nödögélt Sanyó, már olyan jó hatéves-forma lehetett. Orra pisze, arca csupa szeplő. Haja szőke, két füle elálló, s néhány foga már hiányzik, de idővel nő helyettük más. Ha két ujját szájába dugja, akkorát tud füttyenteni, hogy Kormos a hetedik szomszédban is felkapja rá a fejét.

De ez általában ritkán fordult elő. Kormos tudta, hogy neki Sanyó mellett a helye. Jól is érezte magát vele, hiszen annyit hemperegtek naphosszat az udvar gyepén, hogy esténként Kormos is fáradtan lihegett az álmos Sanyó mellett.

Együtt voltak akkor is, amikor a fiúcska megbarátkozott Szürkével, a tehénnel, meg a disznókkal, a tyúkokkal, a virágoskerttel, a lubickoló rucákkal.

Ezalatt Kormos szüntelenül kis gazdáját leste, s ha meglátta rajta, hogy valami nincsen az ínyére, éles ugatással támadt arra, akiről úgy gyanította, hogy Sanyót bántani merészeli.

Egy szó mint száz, ketten uralták az udvart, s mindenki tisztelte – hogy ne mondjam: félté – őket, még a Kormossal barátkozni próbáló, időnként arra tévedő kutyák is.

Egyik este, elalvás előtt, a fiúcska apja elmesélte az óriás történetét. Sanyó tátott szájjal hallgatta, utána sokáig nem tudott elaludni.

A sötétben megjelent előtte a három domb, melyeket az udvarról már annyiszor látott, de most valahogy másként gondolt rájuk: fejébe vette, hogy ha törik, ha szakad, egyszer úgyis felkerekedik, s elindul megnézni, mi van az agyagcipók mögött, s megkeresi az óriás sziklavárát, Csakhogy ehhez még nőnie kell

valamennyit, a lábának pedig meg kell erősödnie – sóhajtott, és mély álomba merült.

Kormos is buzgón szunyókált a tornácon. Füle minden gyanús neszre megrezzent, ám csendes éjszaka ígérkezett.

2.

KÓBOR

KENDERMAGOS

Egyik reggel, miután sürgölődve-forgolódva, nagy ügyesen megfőzött egy nagy fazéknyi sűrű káposztalevest, Sanyó édesanyja megigazította félrecsúszott kendőjét a feje búbján, magához hívta fiacskáját a konyhába, és így szólt hozzá:

– Kisfiam, úgy látom, elég nagyra nőttél, anyádnak pedig kapálni kéne mennie. Gazos már a kukorica, nem maradhat gondozatlanul. Itthon hagynálak Kormossal, vigyázzatok a házra, amíg megjövünk apáddal. Az asztalon hagytam két karéj szilvaízes kenyeret. Kormosnak ott a tegnapi maradék. Ha ügyesek lesztek, hozunk neked estére valamit.

Mikor édesanyja betette maga mögött a kiskaput, Sanyó ügyesen fölkapaszkodott a jókora favágó tuskóra, amelyen édesapja a tűzifát szokta felhasogatni, borzas fejét kis tenyerébe ejtette, és törte a fejét, egyet töprengett, mihez is kezdjen az előtte álló, hosszúnak ígérkező nappal?

A tuskó reggel óta jócskán átmelegedett a tavaszi verőfényben, és Sanyó örömmel fészkelte be magát reves ölébe. Azokra az időkre emlékeztette, amikor még egészen kicsi volt, s édesanyja odaültette a kötényébe, a kályha mellé, míg a mosléknak való víz felmelegedett a tűzhelyen. Mesés órák voltak ezek, Sanyó élvezettel hallgatta édesanyja duruzsoló hangját, a tűzre rakott vékony rózse vidám pattogását, egész testét elárasztotta a meleg, már-már a szeme is lecsukódott olykor, mire Jancsi és Juliska szörnyű történetében a dolgok lassan jóra fordultak...

Jó órája ült már Sanyó mozdulatlanul a tuskón, de még semmi sem jutott az eszébe.

Kormos kíváncsian sündörgött töprengő barátja körül, időnként meghempergett előtte a porban, hátha kedvet kapna a játékhoz, vagy legalább jókedvre deríthetné. Amikor látta, hogy próbálkozásai rendre csődöt mondanak, bosszúsat vakkantva maga is behúzódott a tuskó árnyékába, és rózsaszín nyelvét kiöltve próbálta elviselni az egyre perzselőbb napfényt.

– Keressem elő a kicsi ostromat? – töprengett Sanyó, – De mit kezdjek egy négyfonatos, vékony ostorkával?

Még a tavaly fonta neki az édesapja, akkoriban nagyokat csattintott vele az udvar közepén, csak úgy menekültek előle hangos kárálással a lomha testű tyúkok, a riadt csirkék. Még a kakas is rémülten ágaskodott:

– Kukuri-kú-ú-ú! – s felszökött a disznóól tetejére, onnan kiabálta világgá, milyen vakmerő.

Az ól mellett sivalkodó süldők kétségbeesetten szaladgáltak körül szűk udvarukat; a szomszédék báránya szívet tépően bégetett; a csűr tetejéről felrebbenő verebek veszettül csiviteltek, s még Kormos is ijedten iszkolt a kertbe, ahol elbújt a ribiszkebokrok mögé, onnan pislogott Sanyóra: vajon mi lelhetette barátját?

A nagy zenebonára anyja is kiszaladt a konyhából, bosszúsan elvette tőle az ostorkát, s úgy eldugta, hogy Sanyó majd csak napok múlva bukkant rá a kanapé mélyén.

– Nem, most nem kell a kicsi ostor! – döntött nagylelkűen, s ha az udvaron békésen kószáló jószágok mindezt megtudták volna, biztosan hálásan dörgölöznek Sanyó lábához.

...talán a lószekeret vegye elé, amit édesapja faragott a télen? Már indult volna a ház felé, hogy előkotorja a játékot valamelyik ágy alól, de aztán letett róla és visszamászott a tuskóra....

Túlságosan kicsi már az a szekér, neki meg úgy sincsenek lovai, hogy húznák....

Ekkor akadt meg tekintete a jámboran heverésző Kormoson. Mi lenne, ha lovak helyett őt fogná a kisszekér elé?

– Megpróbálhatjuk– gondolkodott hangosan Sanyó.

Hirtelen fürgén talpra ugrott, mire a megriadt kutya futásnak eredt. Sanyó utána! Sokáig kergetőztek az udvaron. Kormos azt hitte, játék az egész, jókedvűen viháncolt, s ez még inkább bosszantotta Sanyót, akinek semmi kedve nem volt egész délelőtt futkorászni.

– Állj meg, Kormos!

– Fogj meg, ha tudsz! – kacsintott vissza pajkosan a kutya.

Már-már fülön csípte volna a rakoncátlan házörzöt, amikor Kormos az utolsó pillanatban átszökött a kiskertbe, s lekuporodott egy almafa alá.

Sanyó majdnem sírva fakadt: nézte a játékos állatot, s eszébe jutott, hogy őneki tilos a kiskertbe lépnie, mert ott sok-sok szénának való fű nő, amit édesapja majd lekaszál a tehénnek, akit a színe után Szürkének hívtak. Már útnak is indított egy könnycseppet, amely egyre sebesebben gördült lefelé az orrán, amikor észrevette, hogy hátul, a kert végében lassan hullámsani kezd a fű.

„Ki járhat ott? Kormos nem, mert látom, még mindig a fa alatt pihen. Akkor meg kicsoda?”

Sanyó egyszeriben megfélemedezett bánatáról, felhevült arcát a lécekre szorította és izgatottan várt.

Nagy sokára kendermagos tyúkocská bukkant elő a magas fűből, s gondatlanul lépegetett Sanyó felé, akinek hirtelen eszébe jutott, hogy ezt a tyúkot ma még nem is látta a többi között. Rákiáltott:

– Merre tekeregtél, fékomadta? – Így hallotta az édesapjától, ha valamelyik háziállat elbódorgott a szomszédba vagy a kerítésen túlra.

– Kotkodács! Kotkodács! – válaszolta bölcsen a tyúkocská, és könnyedén rebtent át a kerítésen.

Gondolom, az eddigiekből kitetszik, hogy Sanyó unatkozott. Többször botorkált ki a konyhából, be a konyhába, ki az udvarra, majd vissza, időnként leült a tuskóra, de sehol sem lelte helyét addig, míg apja, anyja haza nem érkeztek fáradtan, s a kapákat a ház falának támasztották. Sanyó ujjongva szaladt eléjük.

S mert szülei a ház körül mindent rendben találtak, mosolyogva a kezébe nyomtak egy szem savanyúcukrot.

Sanyó örvendezett, hogy nincsen egyedül, s elalvás előtt édesanyjától kikönyörögte, hogy olvassanak fel neki az otthoni kevés meséskönyv egyikéből.

Édesanyja az alábbi rövid verset választotta altatóul:

MIÉRT NINCS?

*Mért nincs lába
a virágnak?
Hogyha lába volna,
menten elbotolna!
Mért nincs füle
a madárnak?
Hogyha füle volna,
hamisan dalolna!
Mért nincs keze
a kutyának?
Hogyha keze volna,
sétabotot fogna!
Mért nincs szárnya
a zsiráfnak?
Hogyha szárnya lenne,
mindig orra esne!*

De a végét Sanyó már nem hallotta...

3.

MERRE

MEGY

KENDERMAGOSKA?

Sanyó édesanyja reggel korán kelt. Olyan korán, hogy a nap sem mutatkozott még a Sashegy mögül, csak valami szürke, derengő világosságot küldött maga elé, hogy a koránkelő felnőttek ne botorkáljanak vaksin a világban.

Mikor már az egyik ébren volt, a másik sem hagyta magát: míg a nap az égen mutatkozott, Sanyó édesanyjának kezében meg nem állt a munka. Mint mindig, most is enni adott a Szürkének, kieresztette a káráló tyúkokat, megfejte a tehenet, majd felfőzte a friss tejet, ehhez gyújtóst aprított a tuskón, hogy lángra lobbanthassa a tüzet, moslékot kevert a disznóknak, kukoricát szórt a majorságnak, ebédet főzött, kenyeret sütött, kiséperte a házat...

És a nap még nem is ért a delelőjére...

Mikor Sanyó ásítózva nyitogatni kezdte szemét, édesanyja éppen menni készült.

– Kelj föl, hétalvója, mert míg odaleszek, ismét rátok kell bíznom a házat, akár a tegnap.

Ezzel kézbe vette a kapát és elment.

Ha jó leszek – gondolta reménykedve Sanyó –, biztosan megint kapok egy szem cukrot. Csak ne volnék olyan egyedül!

Még lustálkodott egy keveset, s mikor az ablakon át besütő nap már ugyancsak csiklandozta-bosszantotta pisze orrát, gyorsan a nadrágjába bújt. A konyhaasztalon bögre tej és karéj kenyér várta. Egy-kettő bekebelezte a reggelit, s az udvarra futott.

Odakint meleg koranyári reggel fogadta. A kapu előtti eperfán vígan pirultak az apró gyümölcsök, a harmatos füvet és a földet felszárította már a nap. A tuskó is hívogatóan terpeszkedett az udvar közepén. Kormos pillanatnyilag sehol sem mutatkozott, csak a tyúkok csipegették fürgén az elszórt kukoricaszemeket. Nicsak, most közöttük sündörgött a kendermagos tyúkocska is, amely tegnap ki tudja, merre kószált ilyenkor.

De lám! Hát nem megindul most is a léckerítés felé, szárnyát lebbenti, s ügyes lendülettel a kiskert fűvébe szökken? Csak úgy borzolódik a magas fű, ahogy ott jár közötté, ő maga ki se látszik belőle.

Sanyó izgatottan feszengett a tuskón: most mit csináljon? mit tegyen? Nem volt mersze a kertbe lépni, édesapja csattogó nadrágszíjára gondolt, amit ugyan még nem kóstolt mostanig, de látta, miként kanyarította le apja néhanapján a derekáról, valahányszor borotválkozáshoz készülődött, s fente meg rajta csillogó-villogó pengéjét. Mikor már minden habot lekapart az arcáról, édesapja meglóbálta a nadrágszíjat, amely ilyenkor élesen sziszegve hasított a levegőbe, mire Sanyó riadtan futásnak eredt, mert mindannyiszor azt hitte, ha nem vigyáz, a szíj vége az ő vaskos lábain fog táncot járni. Édesapja ilyenkor elnevette magát, és bár nevette, de figyelmeztette Sanyót, nehogy megpróbáljon rossz fát tenni a tűzre, mert akkor megkóstoltatja vele a szíjat....

Hanem legalább Kormos volna itt, hogy tanácskozhasson vele. Hol teke-reghet ilyenkor ez az eb fajzat? Majd ellátom én a baját az ostorkával – füstölgött magában –, csak kerüljön elő! Akkor majd megtanulja, mit jelent a házörzés....

Igen ám, csak hogy Kormos ebből mit sem sejtett, így aztán esze ágában sem volt előbújni. Sanyót pedig egyre jobban furdalta a kíváncsiság, mi történhet ezalatt Kendermagoskával? Hátha vissza sem jön többé? Netán elvitte a róka? Vagy valamely ragadozó madár?... Mégiscsak utána kell néznie. Ha valami baja történik, este majd őt veszik elő, miért is nem vigyázott?

A hosszas üléstől a tuskó széle belevágott a fiúcska combjába, sajgó piros csíkokat rajzolt a bőrére. Sanyó talpra állt, s tétovázva bár, de egyre gyorsabban lépdelt a léckerítés felé. Lesz, ami lesz, de a tyúkocskát nem hagyhatom! – A kertajtó előtt felágaskodott, kissé remegett a keze, amint elfordította a reteszt, de utána szaporán bukdácsolt a kiskert végébe.

Sehol semmi. Pedig itt kellett elhaladnia a kendermagosnak is!

Alaposan szemügyre vette a vesszőből font kerítést, míg végül talált rajta egy kisebbfajta rést, akkora volt, mint egy felnőtt ökle. Na megvagy! Csakis itt bújhatott át a tekergő! S mert úgy vélte, ezzel is a házörzésnek tesz eleget, Sanyó ügyel-bajjal felkapaszkodott a sövény tetejére, majd szuszogva lehuppant a túloldalon.

A kert mögött a falu kaszálója húzódott fel, egészen a Juhos tetején strázsáló erdőig, s rajta akkora szénaboglyák álltak, mint egy-egy ház!

– Most merre induljak? – kérdezte magától Sanyó.

Abban a pillanatban egy közeli boglya alól izgatott mocorgást hallott. Kormos volt az!

Mikor a kutya észrevette a gyermeket, sebesen megiramodott feléje, és Sanyó ijedtében majd hanyatt vágódott.

Ettől aztán Kormos csalódottan csóválta a farkát, és hátsó lábaira ereszkedett: sehogy sem fért a fejébe, miért rémült meg tőle kis barátja, hiszen ha beszélni tudna, csuda érdekes dolgokat mondhatna el a boglyáról, úgy bizony!

De mert nem tudott beszélni, hát csak esdeklően nézett Sanyóra, és néha békülékenyen el-elvakkantotta magát.

4. **A FEHÉR KINCS**

Sanyó csak percek múlva fogta föl, hogy a feléje száguldó veszedelem, amely most vörös nyelvét öltögeti rá, és sűrű farkcsóválásokkal kéri a bocsánatot, nem más, mint Kormos, az ő egyetlen, igaz barátja. Örömeben, hogy az ijedségnek ilyen jó vége lett, a kisiú lehajolt a kutyaához, és többször megsimogatta sűrű bundáját.

– Máskor ne csinálj ilyen rossz tréfát! – korholta felnőttesen, miközben eszébe jutott, hogy ő bizony nem kutyaát vigasztalni, hanem a Kendermagoska miatt került a nyílt mezőre. A tyúknak meg se híre, se hamva.

Kormos mintha kitalálta volna gondolatait, lelkesen csaholva száguldozott a közeli boglyáig, onnan meg vissza, mintegy hívogatva apró gazdáját, aki egy idő után elérte a hívást és tétován bukdácsolt utána. Nehezen haladt, mert mezítelen talpát sértették a megkeményedett fűtorzsák.

A nap már erősen tűzött, Sanyó üstökén nemsokára kövér izzadságcseppek gömbölyödtek, s a fiúcska szorongva látta, hogy egyre messzebb került a kertjük otthonos sövényétől.

Ám Kormos egyre csak vezette, még távolabbi boglyák felé. A fiúcska már-már szívesen vissza is fordult volna, talán még el is pityeredik, ha az egyik boglya felől meg nem hallja az éles kotkodácsot. Nosza, már a kendermagost is látta, amint fürgén szökkent le a boglya tetejéről, Kormos szemrehányó ugatásai közepette. A kutya bizony régóta kileshette az eltekergő baromfit, és csak az alkalomra várt, hogy Sanyó előtt bizonyíthassa házőrzői tehetségét.

Kendermagoska felháborodottan kotkodácsolva iszkolt a kiskert felé. Sanyónak egyszeriben elmúlt a sírhatnékja. Odatrappolt a boglyához, Kormos pedig segített neki megtalálni a helyet, ahonnan a tyúk lerepült... És vajon mit látott?

Az illatos széna közepében jókora fészek bújt meg, a fészekben pedig, egymáshoz lapulva, kilenc darab szikrázó, hófehér tojás!

– Szóval, tojni járt ide a tyúkocska! – álmélkodott magában Sanyó. Ezt ugyan sejthette volna, ezért kotkodácsolt hát olyan serényen az ebadta! Hanem... a tojásokat kár lenne itthagyni, valamiképpen haza kellene vinni. Bezzeg, megörül majd az édesanyja, talán még rántottát is süt belőlük vacsorára....

Teletömdöste nadrágzsebeit, de még így is maradt a fészekben vagy öt darab tojás. Sebesen inalt a kert felé, át a sövényen, túl a kertkapun, otthon gyorsan kiürítette zsebeit, addig kutatott, amíg rátalált édesapja ócska szalmakalapjára, majd uzgyi, máris vissza vele a boglyához! A kalapban aztán, akár egy kisebb fészekben, egész jól elfértek a maradék tojások.

Végre az asztalon sorakozott mind a kilenc darab.

Sanyó ezalatt úgy belefáradt a nagy kutatásba, hogy sürgősen le kellett ülnie a tuskóra, megpihenni. De alig fészkelte be magát a jó meleg mélyedésbe, már el is múlt minden fáradtsága, s furcsa gondolatok kezdtek motoszkálni szőke fejében: eszébe jutott, hogy édesapja, valahányszor cigarettáért indul a boltba, rendszerint két tojást is becsúsztat a kabátja zsebébe. Meg is kérdezte tőle, miért teszi, amire az volt a válasz, hogy a tojásért cigarettát szokott adni a boltos.

Ha meg cigarettát ad, morfondírozott most Sanyó, akkor miért ne adhatna mást is, talán éppen.... savanyúcukrot!

Sanyó rettentő lázba jött ettől a felfedezésétől, és egy-kettő talpra ugrott. Hiszen ha ez így van, akkor a sok tojásért annyi cukor illetné meg, mint még soha. Tegnap este is, de jó lett volna egy-két szemmel több, hát még egész zacskóval! Meg aztán... senki sem tud a tojásokról, ezt ő találta, meg Kormos, de felőle nem kell tartani, biztosan hallgatni fog. Hiszen nem tud beszélni. Akárhogy is csűrte-csavarta a dolgot, úgy találta, baj nem lehet belőle.

Kapkodva rakosgatta vissza a tojásokat a szalmakalapba. Kormos élénken érdeklődve figyelte pajtását, s nagyokat vakkantva loholt utána az utcán is, ahol kettesben, de mégis csak magukra eddig nem igazán jártak.

A boltos bácsi éppen a küszöbön álldogált, a napon: mivel a mezőn ilyenkor sok volt a munka, errefelé gyér volt a forgalom, alig vetődött be egy-két vevő az üzletbe. Sanyó félénken köszönt, majd egy szuszra elhadarta:

– Ezért mind tessék adni abból a savanyúból!

– Húha! S ezt mind egyedül akarod megenni? – kacagott a boltos bácsi, míg kimérte az édességet egy akkora zacskóba, amelyet Sanyó még nem is látott.

– Majd... majd megesszük! – mentegetőzött zavartan, és ahogy kezébe került a csomag, úgy szedte a lábát hazafelé, hogy Kormos, aki alig érte utol, dühösen megugatta.

5.

**ANYJUK,
ITT VALAMI RÁG!**

Este apa meg anya fáradtan tértek meg az egész napos mezei hajladozás után. Épp csak annyi erejük volt még, hogy ellássák a jószágot, sietősen megvacsoráztak, s miután összeborzolták Sanyó haját, menten aludni tértek. Bizony, a szem savanyúcukrot aznap este már elfelejtették elővenni a zsebükből, s talán azóta is ott olvadozik édesapa cigarettás csomagja mellett, a kabát zsebében, az ajtófélfába vert szegen...

Sanyó nem merte szóba hozni a dolgot, hiszen tudta, hogy komoly titkolnivalója van. Arra gondolt, ott egye meg a fene a szem cukorkáját, neki most úgylis egész tasakkal van, inkább aludjanak el minél előbb a szülei, hogy kedvére elropogtathasson néhányat a párna alá rejtett kincsből.

A nyugovóra tért szobára mind sűrűbb sötétség ereszkedett, mintha hirtelen éjfékete tintát öntöttek volna szét a levegőben, de azért a párna aljáig Sanyó mozgékony ujjai könnyen megtették az utat. Mikor már hallani lehetett, hogy apja-anyja jó ideje mélyen és egyenletesen szuszognak, a házban pedig semmi sem mozdul, óvatosan a tasakba csúsztatta a kezét.

Egyre-másra szemelgette így az édes cukorkákat, majd később, hogy hamarabb végezzen velük, még roppantott is rajtuk, s nyelt nagyokat sietve.

Apja hirtelen felriadt a szokatlan zörgésre, ropogtatásra.

– Anyjuk, itt valami rág! – állapította meg, majd szuszogva lekászálódott az ágyból, az ajtóhoz lépett, kabátzsebéből gyufát kotort elő, s lángra lobbantott egy szálat.

Sanyó lélegzetét visszafojtva, mozdulatlanul lapult a pokróc alatt.

– Csak egér lehet az – bosszankodott álmosan édesanyja –, hányszor mondtam, hogy a szalonnát el kell zárni!

Apa odacsoszogott az asztalhoz, s a rajta heverő szalonnadarabot becsúsz-tatta egy pántos faládikóba, majd sóhajtozva ismét aludni tért. Mikor aztán már csöndesen hortyogott, Sanyó remegő keze ismét a zacskóig merészkedett, s hopp! – már tele is volt a szája ropogó édességgel. Addig-addig rágta, recseg-tette mindenről megfeledkezve a fogyatkozó cukorkát, míg apja ismét csak bosszúsan felkönyökölt az ágyban.

– Na, megállj, a teremburádat! – dörmögte, s szöszmötölve felállította az egércsapdát, jókora szalonnát kanyarítva beléje csaléteknek, aztán mormogva visszafeküdt.

Sanyó nyelvét, szájpaddlását ekkorra jócskán felmarták a cukorka érdes szilánkjai, már nem is érezte ízét, csak ette, rágta, tömte magába a tojáson szerzett édességet, és maga sem vette észre, hogyan, de elaludt.

Reggel az apának első dolga volt megvizsgálni az egérfogót, de mert fia egeret sem talált benne, hát csak erősen csóválta a fejét. Am nem ért rá sokat töprengeni, felöltözött, megreggelizett, kifente a kaszáját, s indult, hogy még idejében kiérjen a távoli rétre, ahol aznap lóherét kellett kaszálnia.

Sanyó édesanyja még otthon maradt. De mikor elkészült az ebéd, ő is elköszönt fiától, aki bánatosan nézett utána: lám-lám, kezdődhet minden előről! Beszaladt a házba, előhalászta párnája alól a zacskót, de már csak két szem cukor lapult az alján.

Mit csináljon? Hát... mind bekapta.

Ahogy lenyelte az utolsó falatot is, úgy elkezdett csikarni a hasa, hogy kétrét görnyedt a fájdalomtól. Kormos, aki időközben előkerült valahonnan, csodálkozva nézett kis gazdájára: ezt meg mi lelhetta? Nem értette a dolgot, ezért hirtelenjében megugatta az első, útjába kerülő libát, amely éktelen gágogással szaladt körbe az udvaron, majd hatalmas szárnyuhogással átrepült az alacsony sövényen.

6.

PATKOL A KOVÁCS

A tuskó lassan-lassan kedvenc helye lett a kis Sanyónak. Már-már szokásává vált, hogy reggelente, ahogy kilépett a házból, végigtrappolt a homokos udvaron, s a tuskóhoz érve nagy lendületet vett, úgy szökkent otthonos ölébe, mintha ló hátára pattanna. Szidta is érte édesanyja eleget, hiszen négy-öt ilyen nyeregbeszökéstől már egészen megrojtosodott a nadrágja hátsó része, s félő volt, ha így megy tovább, kihat a különben erős dokkvázon, a legényke meg ott marad világ csúfjára, csupasz ülőkéjével...

Persze, a tuskón gunnyasztva másként festett a világ: nyugodtan bámulni lehetett az égen úszó felhők lomha nyáját, figyelni az eresz alatt fészkelő, fiókákat etető fecskéket, a kiskertből útnak induló, szorgalmas méhek sürgésétforgását. Sokáig bámulhatta innen a kéményekből égre tekergőző füstcsíkokat, amelyek rendszerint azt jelezték, hogy minden házban készül a tűzhelyen az ebéd.

Sanyó igen-igen összebarátkozott a tuskóval, de annyira, hogy Kormos emiatt valósággal dühöngött: amikor csak tehetett, haragosan megugatta a tuskót, amiért elcsalta tőle gazdáját. A tuskón ülve Sanyó ugyanis nem törődött a kutya farkcsóválásaival, bolondos kergetőzésével. Szerencsétlen állat, hiába tett meg minden tőle telhetőt, hogy csöppet is felvidítsa és játékba szólítsa kisbarátját. Az csak nézett maga elé, szórakozottan, szilvaízes kenyeret majszolva, s kíváncsian fülelt a faluból idecsengő kovács-muzsikára.

*Kipp-kopp, kipp-kopp,
kalapács,
kicsi kovács,
nagy kovács!
Üssed, üssed a vasat.
A szép hajnal már hasad,
Kipp-kopp, kipp-kopp,
kalapács...*

Egész Téglafalva hallhatta, amint a mesteremberek, valahol a hetedik szomszédban szorgalmasan verték a vasat. Sanyó addig még sohasem látta őket, csak a szüntelenül koppanó fémcseggést-bongást ismerte, s rá az édesapja mondókáját:

Kipp-kopp, kipp-kopp, kalapács...

Mikor e versikét tanulta, apja mesélt is neki a kovácsokról, akik szerinte bátor és erős emberek, mert nem félnek sem tűztől, sem vastól, s olyan könnyedén ellapítanak, úgy meghajlítanak egy-egy fémdarabot, hogy nem is lehet ráismerni.

Ahogy a mai reggelen hallgatta a kalapácsok zenéjét, Sanyó hirtelen úgy érezte, hogy a tuskó megbillen alatta, mint egy élő állat, amely letessékeli a hátáról utasát. A billenéstől a fiúcska lába földet ért, s Sanyó meg mert volna esküdni rá, hogy közben a tuskó még utánaűgta:

Indulj, nézd meg őket!

Sanyó tétovázva, olykor meg-megállva lépkedett a kapu felé, s a küszöbről még visszanezített a tuskóra. Ahol nemrég ő ült, a mélyedésben most Kormos heverészett; összegömbölyödve sűtkérezett a napon, és kárörvendően nézett gazdájára; lám, azért is csak elfoglalta az ő helyét!

– Üldögélj hát, barátom! – vonta meg a vállát Sanyó, majd csendesen becsukta kívülről a kaput, s mit sem törődve a háta mögött felhangzó haragos kutyaugatással, sietve megindult felfelé a Gatyaszár utcán.

Keskeny, kanyargós zsákutca volt az, tüskék és csalánbokrok védték, sövények szegélyezték, s nevét még réges-régi időkből örökölte. Az emberek, szűk formája miatt, úgy találták, hogy igen-igen hasonlít egy megkötött gatyaszarához, s amióta ezt valaki tréfásan megállapította, azóta mindenki így nevezi. Sanyó hallotta e nevet apjától, anyjától elégszer, s bár izgatottan szaporázott, mégis kerekre nyitotta a szemét, hogy észben tarthasson minden, udvarukon kívüli látványt.

Nemsokára át kellett gázolnia a bokáig érő patakon, útja további sövények mellett kanyargott a vékonyszálú fűvön, majd a Szőlősdomb tövében szekerek szántotta, kitaposott ösvényre talált. Vajon arra kell-e mennem? – ijedezett Sanyó, de némi hallgatóság után rájött, hogy a kovács-muzsika is sokkal erősebben, bátrabban szól, miközben abba az irányba tart.

Szerencséje volt: az út a kovácsműhelyhez vezetett, amelynek udvarán két hatalmas, derékig meztelen bácsi emelgetett egy-egy kalapácsot – az egyik nagyobb volt, a másik kisebb. Az udvaron mindenfelé szerszámok, girbe-gurba vasak, jobbra-balra dőlt szekérekerekek heverték. A műhely előtt szekér álldogált, s a ló, amelyik húzta volna, hiányzott előle. De nini, ott reszketett szegény, nem messze, a műhely deszkafala mellett, minden kalapácsütésre idegesen összerezzen. Gazdája váltig csendesítgette.

– Gyöngyöm, csillagom, gyöngyöm, csillagom... – motyogta az állat fülébe szüntelenül, és gyengéden simogatta hosszú, remegő pofáját. A ló körül kicsikó fickándozott, futkosott előre-hátra.

Tetszett a látvány Sanyónak, de még hogy tetszett, s a foghíjas kerítés mögül tágra nyílt szemmel figyelte, mi történik még ezután?

A derekabbik kovács egyszer csak hirtelen letette a nagykalapácsot, mire a társa hosszú, hatalmas fogójával leemelte a patkót a csengő üllőről, és a műhelybe vitte. Sanyó közben a csikót figyelte, s mire kíváncsi tekintete ismét az emberekre tévedt, a kiskovács addigra már ölbe kapta a ló hátsó lábát, erősen a térde közé szorította, csupasz karján csak úgy felágaskodtak a feszülő izmok.

A kocsis mind sűrűbben és mind gyengédebben simogatta remegő lovát. A műhely sötét mélyéről most előjött a nagykovács, kezében fényes szerszám villogott, lefeszítette az állat lábáról a régi patkót, megtisztította, körbefaragta a ló patáját, s finoman pengő új patkót vert föl rá kurta, erős kalapácsütésekkel

Sanyó maga sem tudta, hogyan került a sövény mögül az udvarra. Sajnálta a szenvedő lovat, a nyugtalankodó csikót, mely meglátva a száját tátó kisfiút, játékosan hozzáiramodott, körülfutkosta, kezét nyalogatta.

A felnőttek ezalatt annyira el voltak foglalva a munkájukkal, hogy észre sem vették, mi történik az udvar másik sarkában. Sanyó utánozni kezdte a kocsist, s az előbb látott mozdulatokkal simogatta a csikó pofáját, mire a kis állat a lába elé hengeredett, és nyihogva nézett föl rá. A fiúcska belement a játékba, gondolt egyet, letérdelt melléje a földre, és kurta lábát átvette a csikó hátán. Most úgy teszünk, mintha lovagolnánk! – örvendezett magában.

De a kiscsikónak nem tetszett ez a móka, reszketve talpra ugrott, nyihogva megrázta magát, és megérezve Sanyó terhét, eszeveszetten vágatott a kapu felé.

A fiúcska rémülten látta, hogy kifut alóla a föld.

7.

UTAZÁS CSIKÓHÁTON

A csikó ijedtében teljesen megzavarodott: vékony lábait szerteszét dobálva, rövid nyihogást hallatva – hipp-hopp! – úgy nekilendült, mintha puskából lőtték volna ki. A két kovács s a kocsis csak akkor vették észre, mi történt, amikor a csikó már a göröngyös úton vágatott. Fejüket csóválták, kiabáltak – azt mondják, még káromkodtak is –, de nagyobb fejtörésnek ott volt nekik a ló, félig patkolatlanul, indulattól remegve, s a munkát be kellett fejezni. Előbb hát befejezték...

Sanyó sorsa most éppen egy nagyon vékony hajszálon múlt: a csikó nem szokott hozzá, hogy valakit is hordozzon a hátán, legyen az csak annyira súlyos, mint egy hatesztendős gyerkőc. A lovagláshoz nem szokott állatok pedig minden erővel megpróbálnak terhüktől megszabadulni: addig száguldanak, ficáncolnak, szökdösnek vele jobbra-balra, míg a merész lovas már képtelen megülni az állat hátán, és előbb-utóbb lebukfencezik a földre...

Ne is gondoljuk tovább, hiszen olyan szörnyű mindez!

De a lovakat muszáj megpatkolni, nincs mese, másként elkopik a patájuk, akár a cipő, ha nem ver rá vasat a cipész. Majd az állat a durva földtől, a kövektől felsebzi a lábát, sántikálni kezd, és a végén már lépegetni sem tud.

Azt is mondhatja valaki: ugyan, mire ez a sok céció, minek kell ma már lovakkal bíbelődni, hiszen annyi autó, traktor meg fityfene van az országban, az utcákon, mindenfelé, hogy alig férnek egymástól. És igaza is lenne, csak hogy még nem mindenütt van így! Ez a baj... Téglafalván például vagy igen nagy a sár, vagy az út göröngyös, vagy a kapaszkodó meredek, emiatt aztán a ló és a szekér ma is könnyebben jár rajta, mint bármilyen autó.

De vajon mi történt közben Sanyóval? Igyekezzünk csak a nyomában maradni...

No lám, még mindig kétségbeesetten markolássza a csikó kurta sörényét, de már látszik a fintorgásán, hogy sajog ám a fenéke, ahogy a kis állat éles gerincén ide-oda zökken. Éppen most hagyják el a falu házait, tyúkok, libák rebbenek szét rikácsolva útjukból, mögöttük meg akkora porfelhő keveredik, hogy idő kell hozzá, míg újra leülepszik az útra.

Messze járnak már, száguldanak árkon-bokron át, a vakondtúrások, az alacsony fűzfák széleseben maradnak le Sanyóék mögött. Most éppen átugratnak a patakon, majd a kaszálón futnak tovább, amelyen hosszú, beláthatatlan csíkokban hever, szárad, illatozik a levágott fű. Sanyó időnként még segítségért kiált, a csikó ettől csak jobban megriad, újra ágaskodni kezd, helyben forog, hátsó lábait dobálja az égnek, s a fiúcska egy idő után ezt már nem bírja erővel –

teste nagy ívben a levegőbe lendül, majd mint egy nagy zsák, sebesen a földre huppan, és (még elgondolni is szörnyű!) mozdulatlanul elterül...

8.

A BÖLCS TRAKTOR

A csikó már régóta eltűnt a határban, magányosan bolyongva és megkönnyebbülten, hogy végre megszabadult a hátát bosszantó emberkétől.

Sanyó azonban továbbra is a földön feküdt, arcát az illatos szénába rejtve. Ha valaki most véletlenül arra jár, azt hihetné nagy irigykedve, hogy ez a fiúcska milyen jóízűen elaludt ott a nyári melegben, s bizony, nem is választhatott volna jobb helyet magának, mint egy tépésnyi szénát, amely puhán öleli magához a testet, és álomba ringatja azokat, akik elfáradtak a nehéz munkában.

Csak hogy nem járt arra senki.

Igaz, egyszer úgy dél felé csak odamerészkedett egy kíváncsi nyúlfióka, amely bokortól bokorig szaladt a nyílt mezőn, meg-megállva, kajla fülét hegyezve, nem hall-e gyanús neszeket; majd mikor minden alkalommal megbizonyosodott, hogy nem fenyegeti veszély, fűgén a következő bokornál termett. Így jutott el a földön fekvő Sanyóhoz. El is inalt volna rögvest, de a kíváncsisága legyőzte a félelmét, és mert nem látta moccanni, körbeszökdécselte a mozdulatlan kisfiút, csodálkozva nézte összemaszatolt lábszárát, kifehéredett, sápadt arcát, kócos haját, majd ijedten továbbshökkent, mert a közelben valahol megrezdült egy bokor, és ilyenkor a nyuszi tudja ám: jobb elhordani az irhát, mint megvárni a veszedelmet...

A „veszedelem” nem volt más, mint egy buta fürj, amint lassan totyogott dolga után a lekaszált fűben. Sanyóhoz érve ő is megállt egy pillanatra, megbámulta a fiúcskát, de látva, hogy az élet semmilyen jelét nem mutatja, döcögve odébbállt...

Meg kell most már mondanom, hogy Sanyó, bár a földre esett, és ettől jócskán megüthette magát, a szerencse fia, mert jó puha derékalj került alája, lekaszált fű képében. Ennek köszönhetette, hogy nem törte nyakát a szokatlan lovaglásban. Persze, az ijedségtől eszméletét vesztette egy időre, mert hiszen nem az álom teperte le ott a mezőn. Tény, hogy sokáig feküdt mozdulatlanul, majd hirtelen magához térve nem tudta, hogyan került a rétre, és amikor próbált feltápászzkodni a földről, úgy érezte: keze-lába, minden tagja sajog, mintha alaposan elverték volna.

Ahogy ott nyögve, búsongva s egy sort sírdogálva tovább heverészett, lassan délután lett, a délutánból pedig este, amikor is alkonyodni kezdett. Még nem volt ugyan sötét, de a nap már elrejtözött valamelyik távoli domb mögött. Sanyónak nem akart elapadni a könnye: hiába tekintett ugyanis oly sokszor körül, nem látott egyebet, csak a széles mezőt, meg távolabb valami magas dombot s a gyorsan közelgő szürkületet, amellyel együtt az esti hűvösség is leereszkedett a világra.

– Hol vagyok, hol vagyok? – zokogta egyre, miközben négykézlábra állt, nagy nehezen kiegyenesedett, és botladozva a domb felé indult, abban reménykedve, hátha a túloldalon valahogy ott lesz Téglafalva.

– Ki vagy te? – hallatszott ekkor váratlanul egy dörgő hang, amint a mogyoróbokrokhoz ért. – Mit keresel itt?

– Sanyó vagyok – szipogott meglepődve a fiúcska. De bárhogy meresztette is a szemét, nem lelte a hang gazdáját.

– Ha te Sanyó vagy, ám gyere ide a bokrok mögé, és töröld le a könnyeidet. Ki nem állhatom az anyámasszony katonája legénykéket!

Sanyó dobogó szívvel fogadott szót, bár nem tudta mire vélni a dolgot. Egy pillanatig még az is megfordult a fejében, hogy csak álmodja az egészet. Hm, nem is lenne olyan rossz...

Mikor a bokrokhoz ért, hát egy piros traktort látott, embert azonban semerre.

– Gyere, csak gyere! Még közelebb!

– Ki van itt? – rémüldözött a fiúcska.

– Ne félj, csak én vagyok, a traktor!

A kisfiú csak most ámult el igazán.

– Te tudsz beszélni?!

– Jegyezd meg magadnak, hogy én mindent tudok! A nevem is elárulja, mert úgy hívnak, hogy Bölcs Traktor.

Sanyó észre se vette, mikor múlt el a félelme. Egycsapásra úgy megtetszett neki ez a masina, amelyik beszélni tud, s ráadásul mindentudónak mondja magát, hogy önkéntelenül is elnevette magát:

– Ugyan, mit tudsz még, Bölcs Traktor?

– Ahá, szóval csúfolódnak? Vigyázz, ne neved rajtam, mert valóban mindent tudok! És ha megharagítasz, hát akár le is út, fel is út, én többé veled nem beszélgetek!

– Ne haragudj, Bölcs Traktor – szeppent meg Sanyó a gondolatra, hogy újra egyedül marad az egyre sűrűbb estében. – Nem akartalak bántani, de én még ilyen traktorról nem hallottam!

– No jó, most az egyszer megbocsátok, mert ez is a bölcsességemhez tartozik... Először is: tudok ám szántani, boronálni, vetni, aratni, kapálni, szénát forgatni, csépelni, takarmányt vágni, vizet szivattyúzni, árkot ásni, terhet emelni, sárba ragadt autókat kihúzni, de még ilyen taknyos kölyköt, mint te, móresre tanítani, azt is tudok, a teremburáját!

– Honnan sejthettem volna, hogy ennyi mindenhez értesz?

– El van boronálva, mondtam már... Inkább azt áruld el, mit keresel te, itt?

– A csikó hozott ide...

– Jó, jó, azt én is láttam, nem vagyok vak, de mit akartál te a csikótól?

– Én semmi rosszat, igazán!... Kicsit ülni szerettem volna a hátán...

– Akkor megkaptad, amit érdemeltél!

Sanyó lehajtott fejjel szégyenkezett. Most már belátta, milyen meggondolatlanul viselkedett, amikor kitette otthonról a lábát. Aztán könyörgőre fogta:

– Árudd el nekem, hol vagyok most? Mert úgy szeretnék hazamenni!

– Ne bógj, a mindenedet! Látod amott azt a dombot? Az a Juhos, mögötte ott van Téglafalva. De ahogy elnézem, ma már bajosan jutsz el odáig!

– Nem vennél föl a hátadra?

– Tudod... most nem lehet, sajnos... Máskor szívesen... Kiégett egy gyújtógyertyám, a gazdám most ezért hagyott itt. Különben is... megérdemelted, amit kaptál!

– Hát nem akarsz segíteni rajtam, Bölcs Traktor? – pityeredett el Sanyó bánatában.

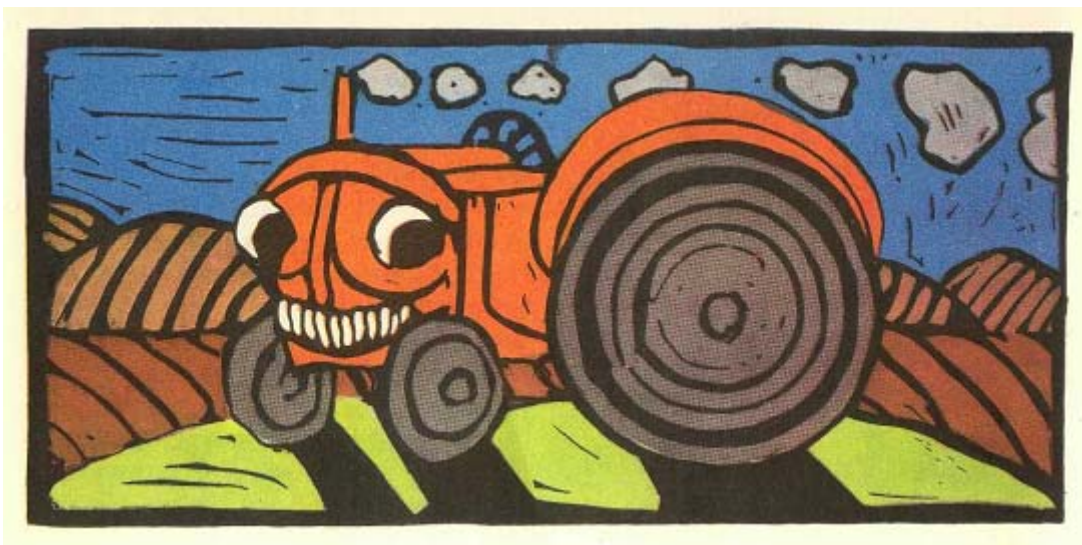
– Azt éppen nem mondtam... Hallgass rám: indulj előre, amíg még látni lehet, a Juhos felé. Ha közben egészen besötétedne, te azért egyet se félj, mert nemsokára egy tűzrakáshoz érsz. Ott tanyázik a mi falunk juhásza, ő majd befogad éjszakára, feltéve, ha szépen beszélsz vele, és megmondod, hogy téged a Bölcs Traktor küldött.

– Köszönöm, drága Bölcs Traktor, ezt soha nem fogom neked elfelejteni!

– Semmit se köszönj most, hanem lódulj mielőbb, amíg látni lehet!

Ezzel a traktor elhallgatott, és Sanyó hiába nógatta volna, mert többé egy mukkot sem szólt.

Elindult hát a fiúcska, meg-megbicsakló lábbal a Juhos felé, de a fáradtságtól már annak sem tudott örülni, hogy végre eljutott az egyik agyagcipőig, s hogy valahol arrafelé jár, ahol az óriás sziklavára rejtezik. Ment leszegett fejjel előre, s nem láthatta a gép alól előkászálódó traktoristát, aki még sokáig nézett utána, míg pöttömnyi alakja el nem tűnt a sötétben. Aztán a legény babrálni kezdett a csökönyös motoron, és hamarosan el is feledkezett arról, hogyan tréfálta meg a kétségbeesett kisfiút, amikor a traktor helyett beszélgetni kezdett vele.

9. **JÓ ESTÉT, SZÉP JUHÁSZ!**

Alig jutott Sanyó a rét széléig, villámgyorsan besötétedett, s olyan feketeség telepedett a világra, hogy az emberfia még az orra hegyéig sem látott.

– Miért is nem vagyok én óriás – töprengett az ide-oda ténfergő gyermek –, mert csak egyet lépnék, s máris ott lehetnék a juhász tüze mellett! Nem félnék akkor a sötétől, nem félnék semmitől, még az erdőben repkedő baglyoktól sem, pedig igazán sok rémisztő történetet mondott róluk édesanyám!

Most, hogy a baglyok is eszébe jutottak, ismét beléállt a félsz, szíve gyorsabban kezdett dobogni, de egy pillanatra sem mert megállni, mert ha a Bölcs Traktor igazat szólt, akkor minden lépéssel közelebb kerül a Juhoson tanyázó ismeretlen pásztor tüzéhez.

Ment hát, egyre csak előre, ahogy a traktor tanácsolta, néha megbotlott egy-egy kiálló gyökérben, ilyenkor béka módjára terült el a földön, és kétségbeesetten szolongatta édesanyját, bár tudta, hogy hiába, mert édesanyja most messze van innen, biztosan otthon morzsolgatja a kendője sarkát, és sírdogál keservesen, az asztal sarkára borulva. Valahányszor e kép megjelent előtte, összeszedte maradék erejét, feltápászkodott a harmatos fűről, és tovább vánszorgott. Aztán egyszer csak az járta meg az eszét, hogy bizony, farkasok is vannak a világon, odahaza annyiszor mondogatták, hogy a farkas elviszi a juhokat, s még az embert is megtámadja! Ettől aztán mindjárt a foga kezdett vacogni, ám hiába fordult volna vissza, mögötte csak a végtelen, szurkos éjfél tátogatta rá roppant torkát.

Százszor megbánta már, hogy kilépett az udvar kapuján, és kíváncsisága a kovácsműhelyhez vezette.

– Csak még ez egyszer épségben hazakerülhetnék! – fohászodott egyre sűrűbben...

Hanem a Bölcs Traktor nem tévedett!

Amikor Sanyó már-már azt hitte, hogy míg a világ, mind csak a Juhoson fog fölfelé kapaszkodni ebben a szemkápráztató sötétségben, egy guggoló bokor ágai között hirtelen messzire világló, parázsló tüzet pillantott meg. A ragyogó látványtól azonmód elmúlt minden félelme, meggyorsította lépteit, végül már lélekszakadva rohant, mintha valaki hátulról kergette volna.

A tűz pedig egyre csak nőtt, egyre magasabbra emelkedett Sanyó szeme előtt, mögötte viszont még áthatolhatatlanabbnak, sűrűbbnek látszott az éjjel, amely nemsokára harsány kutyaugatásokat küldött a lihegő kisfiú elé. A parazsat piszkálgató ember, akinek arcát pirosra festette az izzó zsarátnok, és aki nagy nyugalommal ült addig a fűvön, most botjára támaszkodva felkászálódott.

– Hahó! Ki jár itt éjnek idején?

– Jó estét, juhász bácsi! – köszöntötte már messziről Sanyó, de az erőfeszítéstől alig jött ki hang a torkán. – Jó estét – hajtogatta mindegyre, ahogy a Bölcs Traktor oktatta, majd a tűz mellé érve hirtelen összecsuklott.

– Nézd csak, egy bikkmakk! – álmélkodott az öreg, aki botja mellől, homlokába húzott, kopott kalapja alól szúrós szemmel figyelte az aprócska jövevényt, és arcának barázdáin mély árnyékokat rajzolt a fel-fellobbanó tűz fénye. – Tán rossz fát tettél a tűzre? Elszöktél hazulról? Mit keresel errefelé ilyen kései órán?

A kutyák, gazdájuk szigorú hangján felbátorodva, harsogó kutyanyelven kezdtek maguk is érdeklődni Sanyóról, amit távolról sem lehetett annyira érteni, mint az emberi beszédet, sőt könnyen félre lehetett érteni, úgyhogy a fiúcska félénken húzódott közelebb az öregemberhez, és fohászkodott magában, nehogy a sötétből előtörjenek ezek az öblöshangú, herregő fenevadak. A juhász megérezte Sanyó félelmét, és hátraszólt.

Mire a kutyaugatás elhallgatott, s csak időnként hallatszott a tűzig az állatok bosszús lihegése.

– Most pedig mondj el mindent töviről hegyire, ha már megzavartad az éjszakai nyugalmunkat! – szólt Sanyóra az öreg pásztor, és visszatelepedett a tűz mellé. – Halljam, mi rosszban sántikálsz?

– Én igazán nem, semmi rosszat nem követtem el... – kezdte igazát bizonygatni a fiúcska, s miközben részletesen elmesélte kalandját a kiscsikóval, az esést, továbbá a Bölcs Traktor történetét, lassan maga is megnyugodott.

A vén juhász szúrós, szigorú szemmel hallgatta, majd amikor Sanyó mondkájának a végére ért, hatalmasat nevetett, csak úgy rezgett tőle kalapjának lecsüngő karimája.

– Ha-ha-ha! Azt mondod, a Bölcs Traktor küldött? Ugyan, ki hallott ekkora ostobaságot? Na, ezt aztán jól kifundáltad!

– De juhász bácsi, ez nem mese, hiszen megtörtént, még mielőtt besötétedett volna!

– Megtörtént! Megtörtént! Jól nézünk ki, fiam, ha már a traktorok is ilyen okosak... Hadd el, ismerem én őket, egyik se tud beszélni.... De a fejed, az jól működik, hallod-e, kispajtás?

– Én igazat mondok – erősködött Sanyó sértődötten –, hiszen a Bölcs Traktor mondotta, hogy itt tetszik lenni a tűznél, és ne féljek...

– Jól van, fiam, jól van – törülgette nevetéstől kicsorduló könnyeit az öreg. – Tudom én, hogy fáradt vagy, ilyenkor mindenfélét összegondol, képzeleg az ember. Hanem te aztán jól megtréfáltad a szüleidet!

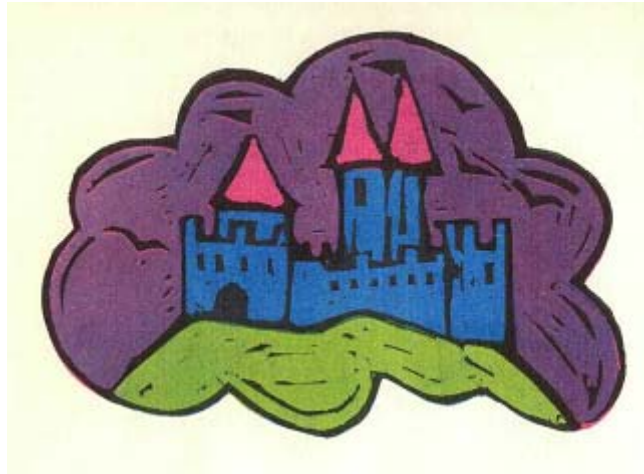
E szavak hallatán Sanyó újra nekikeseredett: eszébe jutott az otthoni ház, meg hogy őt most mindenfelé kétségbeesetten keresik...

– Egyet se búsulj, legény! – vigasztalta az öreg. – Ha már elkóricáltál, nálam jó helyen vagy. A kalyibában ketten is elférünk, kipihenjük magunkat, aztán majd kitalálunk valami okosat... De előbb falj valamit, biztosan megéheztél...

– Hát.... ez már igaz – tétovázott Sanyó, s akkor érezte igazán, mennyire éhes, hisz reggel óta egy falat nem sok, annyi sem járt a szájában.

– Itt van ne, egy kis sült gomba, nemrég húztam le a parázsról. Ez meg a kenyér dúca, te még megrághatod, de az én fogaim már....

Nem kellett sokat unszolni Sanyót: úgy érezte, soha ilyen jóízűet nem evett, mint a sült gomba. Puha is, édes is, kicsit csípős, kicsit meg sós, s hozzá a kenyér ropogós dúca, majd egy bögre friss juhtej – úgy jóllakott, hogy legszívesebben még ott, a tűz mellett elaludt volna. Az öreg juhász ekkor erős karjaiba emelte a gyermeket, bevitte a meleg kalyibába, ahol kellemesen illatozott és zizegett a leterített széna. Vigyázva tette le egy kuckóba, s kopott pokrócával betakarta.

10.

A FARKASOK FÉLNEK A TŰZTŐL

Senki sem tudta, mikor és hogyan történt.

Úgy éjfél tájt, vagy tán még azon is túl, a juhok közelében váratlanul felugattak a kutyák. Olyan mérgesen szaggatták a csendet, hogy az öreg juhász nagysietve talpra ugrott. Hirtelen nem tudott mihez kezdeni, csak topogott a kalyiba mélyén, és olyan, de olyan sűrűn sóhajtozott, hogy Sanyó a szíve mélyéből megsajnálta. De akkor már ő is talpon volt, s olyan hatalmasnak és erősnek érezte magát, mint még soha. Ahogy végignézett magán, úgy vette észre, mintha jókorát nőtt is volna a pár átaludt óra alatt.

Közben az öreg még mindig csak botját markolászta reszkető kezével, és nem tudta mire vélni a kutyák mind veszettebb ugatását.

– Farkasok járnak a juhok körül – magyarázta Sanyó az öregnek, aki ezért hálásan pillantott rá.

– Értem, fiam... Köszönöm, hogy szóltál... Mondd meg, mit csináljak? Segíthetek-e?

– Vedd elő a bicskád, ha van. Magamnak elég lesz ez a husáng is, amit a kezeden szorongatsz. Elkészültél? Akkor maradj szorosan a nyomomban, és... előre!

Lélekszakadva érkeztek a léckerítéshez, ahonnan riadt bégetések és félelmetes morgások kavarogtak egyre vészjóslóbban. A juhász minduntalan lemaradt Sanyó mögött, ő meg türelmetlenül unszolta az öreg juhászt, hogy tartson lépést vele:

– Ne maradjon le, bátyám, mert ha nincs mellettem, ki tudja, még pórul is járhatok!

A kerítésen belül hatalmas állatok mozgolódó, feszülő testét pillantották meg, majd a remegő, nyájba verődött juhokat s a felborzolódtott szőrű, fehér kutyákat, akik riadtan, egymáshoz lapulva szűkültek egy sarokban.

– Most aztán elbánunk velük! – szökött át egy lendülettel a kerítéslécen Sanyó, mire az öreg juhász is óvatosan utána merészkedett. Mikor észrevették őket, a farkasok nem törődtek többé sem a juhokkal, sem a kutyákkal, hanem egyenesen Sanyóékra rontottak.

Óriási csihipuhi kezdődött.

Sanyó keményen forgatta feje fölött a husángot, s minden suhintással leterített egy-egy acsargó fenevadat. Példáján felbuzdulva, az öreg is eléggé jól forgatta a bicskáját. Már halomban heverték a lábuk előtt a mozdulatlan, zsákokhoz hasonló farkastetemek, de a legnagyobbik, a vezérfarkas még életben volt, s egy óvatlan pillanatban az öregre rontott.

– Segítség, fiacskám, segítség! – rikkantott a juhász, mire Sanyó egyetlen ugrással ott termett, és akkorát sózott botjával az állat fejére, hogy még a keze is belesajdult...

– Hallod-e, te legényke, nehogy szétvered ám a kalyibámat! – hallotta aztán az öreg hangját...

Sanyó felnyitotta a szemét. Csodálkozva pislogott, nem értette, mi történhetett?

Az előbb még a vén juhász feküdt a földön, segítségért kiabálva, most pedig lám, mégis ő fekszik ott a zizegő szénán, s a juhász bácsi térdel őmellette, egy karót igazítva el a feje felett.

Künn sötét volt, de a kalyiba előtt még utolsókat villant a tűz fénye. És mindenütt békességes csend honolt.

– A farkasok! Hol vannak? – pattant fel Sanyó. – Leütöttem a vezért!

– Miféle farkasok, te? Hisz fia lélek nem jár erre... Talán rosszat álmodtál?

– Megtámadták a juhokat!... Verekedtünk!... A juhász bácsit is majdnem széttépték!...

– Nyughass már, szökevény, nem járt itt az éjjel más vendég rajtad kívül... Még hogy farkasok!... Hiszen azok félnek a tűztől, meg aztán nyáron nem járnak errefelé... Védj inkább az eszedbe, hogy ha még egyszer így hadonászol álmodban, fejünkre omlik a kalyiba! – figyelmeztette a juhász.

– Csak álmodtam? – hitetlenkedett örvendezve Sanyó, majd rögtön el is szontyolodott. – Hát mégsem igaz az egész? Hiába verekedett volna?

Kint tücskök hegedültek: vidáman, rendületlenül húzták, s csöppet sem törődtek Sanyó bánatával.

11.

SANYÓT KERESIK

Derús, harmatos reggelre virradt. Mire Sanyó kikászálódott a kalyibából, és sikerült leráznia a hajába-ruhájába ragadt szénaszálakat, az öreg pakulár már a tejes-kondérokkal bajmólódott: jókor megfejte a duzzadt tögyű juhokat, enni adott a kutyáknak, s azok most békésen heverésztek az egyre melegebben tűző napon, míg a juhok szelíden reggelizték a kurta, erős szálú fűvet.

Sanyó szalonnát s kenyeret majszolt, ráérősen, ahogy az öregtől látta, s kíváncsi szemét körülhordozta a reggeli tájon. Úgy érezte, mintha sose lett volna éjszaka: körös-körül harsányzölden ragyogtak a cserjék, ágaik végén apró csillagokként szikráztak a remegő harmatcseppek; odébb a Juhos tetején gőzölgött a sűrű gyertyánerdő, a mezőn apró százszorszépek tallérjai fehérlettek.

Nyugodalmas, fenséges látvány volt. Sanyó alig tudott betelni vele, csak ámult-bámult, s olykor még a szájában levő falatokról is megfélekedett.

– Csak nem alszol megint, öcskös? – taszította oldalba az öreg. Sanyó összerezett, majd szemlesütve tovább rágcsálta a kemény szalonnabőrt. Utána aludttejet kapott.

– Ébren vagyok – válaszolta, mikor befejezte az evést. – Azt nézem, vajon merre lehet az óriás vára?

– Úgy, szóval, meséken jár az eszed, akár az éjszaka? Aztán mihez kezdenél azzal a várral, ha éppen itt lenne az orrod előtt?

– Kívül-belül jól megfigyelném, majd összejárnám, s megpróbálnám kitalálni, hogyan éltek benne az óriások... Akik a Juhost csinálták... Mert ugye, ők csinálták?

– Így mondja a nép – bólintott az öreg juhász, s látszott, mennyire jólesik neki, hogy van kinek mesélnie. Hogyisne, amikor napokon át csak a juhok meg a nyájörző kutyák vannak körülötte, ennyiből áll minden társasága?!– Hanem azért nem kell mindent elhinned, amit mesélnek... Az a vár még a Juhoson is túl van, de a lábad nem annyira erős, hogy egyedül odáig merészkedj. Kövek, sziklák vannak ott fenn, fiam, meg akkora burjánok, mint te. A kövek tövén gyíkok sütkéreznek, még kígyók is sziszegnek néha, mert ahogyan én is hallottam az öregektől, ők őrzik ott az óriások kincsét, amit azok hátrahagytak...

Szép csendesen áradt a juhász szájából a szó, mikor váratlanul félbehagyta a mesélést, összehúzta a szemöldökét, s az erős napsütés miatt egyik kezéből ellenzőt formálva, elnézett messze, a lejtős oldalon lefelé, mintha meglátott volna valamit. Sanyó hiába meresztette a szemét, nem volt ott egyéb a mozdulatlan bokroknál s a rendben sorakozó szénaboglyáknál.

– A tejért jönnek – tápázkodott föl az öreg juhász, s akkor már mintha Sanyó is hallott volna valami távoli szekérsörgést. Igen, most már egy kis por-

felhőt is észrevett a domb alatt kanyargó ösvényen. Lassan-lassan a bakon ülő ember kalapja is idelátszott – akkora volt az egész kocsis, akár egy gyufaszál, de ahogy közeledett, mind jobban látszott, hogy nem csak ember ám, hanem falubelije is! Sanyónak örömeiben megdobbant a szíve. A bakon ülő férfi elkiáltotta magát, még a hangja is idáig harsant:

– Petra bátyám, Petra bátyám!

– Te vagy az, István? Mi kéne? – kiáltott vissza a juhász.

– Nincs nálad a János fia? Tegnap eltekergett valamerre, kérdezteti az apja, mert már nem tudja, merre keresse....

– Tudom is én, István, van itt ugyan egy vendégem, de ez valami híres vadász meg óriásszakértő....

– A szeme közé nézünk, mikor felérünk...

Sanyó reszketve várta, mikor ér fel hozzájuk a szekér. Örült is, hogy a szekeres majd hazaviszi a szüleihez, de félt is, mert sejtette, hogy kódorgásáért bizony nem jár dicséret.

– István bácsi, kérdezze meg Petra bácsitól, hogy én nem voltam hibás... – kezdett rá a rimánkodásra, amikor a lovak horkanva megálltak a kalyiba mellett, s az ostoros ember fűgén leugrott a szekérről.

– Itt vagy hát, gézengúz!

– Szóval, mégis a vadászt kerested, István? – kacagott huncutul az öreg, s a tejesembernek is elmesélte, milyen kalandokon ment át a kisfiú, és milyen derekasan megverekedett a farkasokkal...

– Hát akkor őt keresem, csak nem tudtam, hogy éppen ekkora kanász is!

Ezen egyet jól nevettek. A tejeskondérok gyorsan felrakták a szekérderekba, s hogy egymáshoz ne ütődjenek, szalmával bélelték ki a közöttük levő űröket. Sanyót feltették a bakra, majd István bácsi is felkapaszkodott a szekérrre, s hetyke ostorpattintással búcsúzott a vén juhásztól:

– Petra bácsi, ha még ilyen látogatója akad, máskor legjobb, ha ráereszti a kutyákat – kacsintott oda az öregnek, s míg lefelé szaladtak a domboldalon, egyre csak hallották az öreg juhász jóízű, távolodó nevetését.

12.

GÁTÉPÍTÉS

Sanyó a kalandos lovaglás után hazakerült, még hozzá épségben! Nem is hagyták egy ideig magára a házban: szerencsére vége szakadt a kapálásnak, Sanyó édesanyja pedig otthon maradhatott, hogy a ház ügyeit igazgassa.

Sanyónak így hát újra nyugodt, csöndes, egyhangú élete lett, naphosszat kötekedhetett Kormossal az udvaron vagy a kiskertben, és ha úgy adódott, ügyesen elvégzett számos apró feladatot, amivel édesanyja megbízta.

Esténként együtt öntözték a zöldséget a kiskertben. És Sanyó volt az, aki napjában egyszer összeszedte a tyúkok tojta tojásokat, ezért aztán a tyúkketrec-től kezdve minden elképzelhető zugot fel kellett kutatnia az udvarban, mert a fránya jószágok a leglehetősebb helyekre pottyantották le termésüket, mintha csak őt akarták volna bosszantani. A tojáskeresés így valóságos bújócskával ért fel, csak az volt a baj, hogy Kormos rendszerint hamarabb rábukkant a tyúkok fészkére, és olyankor a fiúcska egész multságát elrontotta.

Ám eljött egyszer az idő is, amikor egész Téglafalvának ki kellett vonulnia, hogy learassák a búzát. Ilyenkor szükség volt aztán minden munkáskézre: aki valamennyire is felnőtt számba jöhetett, ott volt a mezőn, és hajlongott reggeltől estig a tűző napon, a földekről felszálló vastag porban. Jó lett volna ilyenkor lubickolni is egyet, lemosni esténként a fáradtságot, de hát Téglafalván nem volt sem fürdő, sem folyó, csak egy aprócska patak folydogált rajta keresztül, amelyben legtöbbször a rucák meg a libák úszkáltak, no meg titokban a kisebb téglafalvi gyerekek, akik az aratás idején ismét tömegesen magukra maradtak a házakban.

Bármilyen kicsiny patak is lett volna, a gyerekeknek ez is aranyat ért.

Sanyót, mint a legtöbb gyereket, szülei eltiltották a csatangolástól: a juhoshegyi kaland óta szigorúan tilos volt kilépnie az udvarról. Pedig a júliusi meleg aztán igazán rekkenő volt: az udvaron sehol egy szemernyi árnyék, a konyhában fülledt levegő, s mindent ellepett a szemtelen, a hessegetéssel mit sem törődő légsereg. A tuskó is szikkadtan ájuldozott a napsütésben, s valahányszor Sanyó az ölébe telepedett, mintha arra kérte volna a kisfiút, keressen más rejtekhelyet magának, mert ő – a tuskó – nem bírja el, pusztul bele a hőségbe.

Mivel a tuskó nem tudott szavakkal beszélni, úgy adta tudtára nemtetszését, hogy kíméletlenül horzsolta, égette, felsebezte a kisfiú lábszárát. Ezért aztán nem is sokáig maradt szívesen a nyeregben.

Még nehezebb lett a Sanyó élete, amikor reggelente, az udvaron lődörögve meghallotta a kapun túl, a patakban gondtalanul hancúrozó gyermekek vidám lármáját: a pancsolás loccsanó zaját, a boldog visítózásokat. Egy nap aztán Sanyó nem bírta tovább – szuszogva felkapaszkodott a nagykapura, s onnan

bámulta sokáig társai játékát. Ebből még nem is lett volna baj, ha egy nagyobb fiú, a nyúlánk és szeplős Peti nem kezdi el kiabálni:

– Akartok igazából fürdőzni? Ha igen, akkor gyertek, építsünk gátat!

A patakban tocsogó gyermekek lelkesen rikkantottak a javaslatra. Felkerekedtek, ahányan voltak, Peti loholt legelő, sovány testén libegett a fekete és bő klottgatya, utána egymás hegyén-hátán a kisebbek tülekedtek. Szőkék és barnák, vasgyúrók és véznák, kopaszok és boglyas hajúak megbolydult seregként gázoltak lefelé a patakmederben. Sanyónak elszorult a szíve a látványtól: a kapu tetejéről végignézett a napsütötte udvaron, s úgy tűnt neki, hogy a tuskó mintha csak integetett volna: eridj már, eridj már, hadd maradjak egyedül, ne háborgasson senki ebben a fene nagy melegben! Sanyó nem sokat teketóriázott: intett Kormosnak, nehogy elkódrogjon, majd a kapu túloldalán villámgyorsan lecsúszott a földre, lefelé futott a parton, s kiáltozva igyekezett utolérni a többieket.

– Várjatok meg, várjatok!...

Hamarosan utolérte a csapatot, s lelkesen felzárkózott a legkisebb mögé. A szeplős Peti sziszegve intette csöndre őket, mivel az utolsó házakhoz értek, amelyek mellett láthatatlanul kellett elsuranniuk. A patakmeder itt mélyebb volt, lett volna nemulass, ha valaki meglátja a nyüzsgő gyereksereget.

Nemsokára gyönyörű helyre értek, ahol a partot már benőtte a fű, meg a sok-sok pompás mezei virág. A patak itt kukoricaföldeken vágott át, két oldalán egyre sűrűbben nőttek a bokrok és a fűzfák, s egy különösen szűk részen, hol akár az egyik partról a másikra is könnyedén átugorhatott valaki, végre letelepedtek.

A lunguj Peti ekkor eléjük lépett:

– Akinél bicska van, az álljon mellém!

Három-négy fiúcska szaladt hozzá, versenyt futva, mindegyik szeretett volna elsőnek odaérni.

– Ti velem jösztek, vesszöt meg karót vágni. A többiek addig keressenek köveket, nagyobb göröngyöket. De ügyeljetek ám, nehogy meglásson valaki benneteket, mert akkor lőttek a mulatságnak!

Égett a munka a gyermekek keze alatt, s a víz mellett nemsokára jókora kőrakást emeltek.

A bicskások se időztek sokat, hamarosan frissen nyesett karókkal, vesszőnyalábokkal megrakodva tértek vissza. A karókat egymástól tenyérnyi távolságra leverték a patakmederbe, hajlékony vesszőket fontak közéjük, majd az egész gátat kibélelték, körberakták kövekkel, betapasztották agyagos földdel, végül türelmetlenül az árnyékba heverték, s izgatottan várták, mikor nő nagyra a víz.

13.

SEGÍTSÉG!

Egy gólya repült odafönn, a csupa kék égen, kiterjesztett szárnyakkal. Érdekes lehet neki odafönről néznie a világot – a házak, a kertek, a fák, a templom tornya, de még a hegyoldal is játékszernek tűnhet a számára. A patak fényes, ide-oda tekergő selyemcérnának. Persze, a gólya mindezen nem csodálkozik, megszokta, hogy bármilyen aprónak is látszik a földön valami, leereszkedés közben minden szépen megnő. Különösen jó messziről meglátja a vizet, hiszen ahol víz van, ott béka is akad, a gólya pedig nagy barátja a szanaszét ugráló, apró brekegőknek. Hanem most, ég és föld között libegve, bár e vidéken töltötte minden nyarát, hirtelen ő is összezavarodott: ahol világéletében csak vékony, csörgedező erecskének látta a patakot, ott most váratlanul tenyérnyi, csillogó víztükör terebélyesedett állóvízzé. Az első meglepetés után a gólya körözni kezdett a frissiben felfedezett tavacska körül, de ahogy lejjebb ereszkedett, megpillantotta a víz körül nyüzsgő gyermekeket, ezért inkább suhogva-kelepelve tovarepült,

Odalent Sanyóék percenként gázoltak a csöndesen, de biztosan gyülemlő vízbe, és lelkendezve rikoltoztak:

- Mindjárt térdig ér!
- Még egy kicsi kell belé!
- Né, látjátok a térdem? Ellepte, ellepte...
- Nézzétek, nekem már a lábam se látszik!

A gyerekek, akik addig a patakmeder mélyén kuporogtak, mind feljebb és feljebb húzódtak az emelkedő szintű patak elől. A víz, amelynek a gát derekasan útját állta, egyre szélesebben terpeszkedett el, s az alája került füvek és vadvirágok lustán lengve integettek a fellazult agyagtól zavaros, sárga víztükör alól. A gátnak már csak a teteje látszott, de a tovább gyülemlő víz nem állt meg itt, hanem kis idő múlva lebuggyant a gát túloldalán. Mikor ez bekövetkezett, az addig nyugodtan heverésző, szeplős Peti is feltápászkodott a fűből, és méltóság-teljesen belegázolt a vízbe. Derekán felül ért.

– Lehet fürdeni! – adta ki parancsnokként az engedélyt, s a többiek hanyatt-homlok vetették magukat a freccsenve csobbanó patakba. Összefogóztak a parton, lendületet vettek, s úgy ugrottak a víz közepébe. Hej, micsoda mulatságot csaptak ott! A víz alá buktak, társaik lábát csipdesték, azok meg ijedten visítóztak. Majd úszni próbáltak, de mert nem tudtak, azonnal elmerültek, és tikácsolva, elakadó lélegzettel köpködték a szájukba tévedt vizet. Néhányan csobbanó fejeseiket ugrottak a part tetejéről, de ez csak a kisebbeknek szerzett örömet – a hosszúnövésűek jajgatva ütötték be fejük búbját a patak fenekébe.

Természetesen Sanyó sem maradt a parton: az elsők között gázolt a patakba, de még idejében eszébe jutott, hogy bár elszökött otthonról, azért nem

lenne jó, ha összevizezné a gatyáját. Le is húzta azon nyomban, összegöngyölte, majd egy fűzfabokor alá rejtette, s amúgy pucéron, amiként hajdanán a világot meglátta, ereszkedett a vízbe. Eleinte félenken egyensúlyozott, minden lépésnél úgy érezte, hogy lába alól kifut a talaj. De látva, hogy nem történik vele semmi rossz, hamar bátorságra kapott, s nemsokára már az ötödik szomszédban lakó fiú nyakába csimpaszkodva viháncolt: mindenáron lenyomta volna a víz alá. A szomszéd gyerek tiltakozva visítózott, ahogy a torkán kifért, Sanyónak erről a téli disznóvágás jutott az eszébe, és keze szorítását ijedten meglazította társa nyakán. Igen ám, csak hogy a fiú nem hagyta annyiban a dolgot, vissza kívánta adni a kölcsönt, s a következő pillanatban már ő próbálta letépni Sanyót. Sikerült is neki. Sanyó jóformán még kiáltani sem tudott, s azonnal hanyatt vágódott a patakba. Sűrűn fulladozott, köpdöste a vizet, majd látván, hogy kutya baja se történt, tiszta szívből kacagni kezdett.

...Így zajlott órákon át a multság.

Egyszer aztán váratlanul erős reccsenés hallatszott. Sanyó épp a gát közelében próbálta kapálózva fenntartani magát a víz színén, amikor a reccsenés után rengés hullámzott át a patakon, majd egy még nagyobb reccsenés következett, s az önfeledt játékukban megzavart gyerekek rémülten látták, hogy a felgyűlt víz lassan, nagy erővel átszakította a gátat. Erős sodrással lódult neki a megrekesztett víz, magával ragadva a tehetetlen Sanyót. Dobálta, hömpölygette: a fiúcska elvesztette az egyensúlyát, riadt szeme hiába siklott végig a feje fölött imbolygó fűzek ágain, nem akadt semmi, amibe megkapaszkodhatott volna. Kiabált, de mit ért vele? Valahányszor megpróbált talpra állni, a patak sodró vize azonnal ledöntötte. Játosztársai gyorsan elmaradtak mögötte. Sanyó egyre csak köpte a vizet, már kiabálni sem mert: ahogy kitátotta a száját, azonnal fuldokolni kezdett. Vajon merre viszi a víz, mi lesz vele, hiszen még a gatyája is ottmaradt valahol messze, a falu határában....

14.

A MALOMBAN

Kapálózás közben az is megfordult Sanyó fejében, hogy ha igaz az, amit valamikor édesapja mesélt neki a víz útjáról, akkor jaj, most vajon nem a tenger felé hömpölygeti ez a mocskos áradat, amely annyira zavaros és sötét színű, akár a tejeskávé? S már képzelődni kezdett, hogy ha nem történik különösebb baja, még az is megeshet, hogy egy szép napon beevickél a hullámzó tenger vizébe, a világot járt hajók közé...

Sanyó persze még nem tudhatta, hogy akkora teher alatt, amilyen az ő teste volt, bármilyen haragos patak vize könnyen elfárad. Nem is sodródott messzebb a szomszéd falu határánál, ahol aztán a patak ereje megcsappant, vize lecsöndesedett, s ott, hol a part jócskán kiszélesedett és egy hepehupás szekérút vezetett át a patakon, Sanyó szépen megfeneklett a sekélyke vízben.

Hanem ezt szó szerint kell érteni, merthogy Sanyónak az a része, amelyen rendszerint ülni szokott, szépen belesüllyedt a patakmederben összegyűlt finom hordalékhomokba. De a víz akkorra már annyira leapadt, hogy a kisfiú meztelenségét sehogy sem tudta eltakarni. Az ilyen helyzetre mondja a közmondás, hogy cseberből vederbe, vagyis a Sanyó esetében egyik bajból a másikba. Mert alighogy megnyugodhatott: a vízbefulladászt immár megúsza, hirtelen attól kezdett remegni, mi lesz vele így, ruha nélkül, otthonától távol, egy számára ismeretlen falusi szekérút közelében, ahol még a madár sem jár?

S ahogy az egyik kétségbeesés szépen átadta a helyét a másiknak, mint a katonák között szokták őrségváltáskor, a távolból egyszer csak szekérszörgést hozott a szél, amiből Sanyó megtudhatta, hogy itt madarak ugyan nem leskelődnek a pucéran maradt gyermekre, ember viszont közelíthet feléje, még hozzá két poroszkáló ló társaságában. A fiúcska először úgy gondolta, elrejtőzik a közeli bokrokban. Aztán jobban átgondolva helyzetét, arra az eredményre jutott, hogy a bokrok mögé bújva talán elkerüli a ruhátlanság szégyenét, ám utána ismét olyan egyedül marad, akár az ujjam... Így aztán feltápáskodott a bokráig érő, pocsolyává zsugorodott patakból, s kezével úgy-ahogy elrejtve az elrejténi-valókat, kiállott csórén az út szélére. Nemsokára felbukkantak az álmos lovak, mögöttük a zörgő, meg-megdöccenő szekér. A bakon piros arcú, nagydarab ember ült, Sanyó menten ráismert: hiszen ez István bácsi, a tejet begyűjtő gazda, aki a téglafalvi emberektől át szokta venni a tejet.

– Ni, te, csóré ürge! – kiáltotta, amikor már majdnem a kisfiú mellé ért. – Hol hagyta a gatyádat?

– Ott feljebb, né... – mutogatott Sanyó félénken Téglafalva irányába.

– Az biztos, hogy kutya egy meleg van – törülte meg ingujjával széles homlokát a brigádos. – De én a helyedben azért nem járnék ilyen lengén... Ki vele gyorsan, már megint elkódorogtál hazulról?

– Hát a víz, István bácsi.... Én igazán nem szoktam otthonról.... – próbált mindent egyszerre kimagyarázni Sanyó, akinél ráadásul még a mécses is kezdett eltörni.

– Azt hiszed, én nem tudok a csikóról, te mitugrasz? – pattant föl a bakról a megtermett ember, miközben lovai békés nyugalommal szürcsölték a patak szomját oltó, lassan csörgedező vizét. – Nekem mindent elmondanak az emberek, akik átlépik a küszöböt, előttem semmi nem lehet titok, ami egyszer a faluban történik, úgy jegyezd meg.

Sanyó ekkor már remegett, mint a nyárfalevél.

– Mitől ijedtél meg olyan hirtelen? – csodálkozott az ember. – Ne félj, nem szedlek én ráncba az apád helyett. Ha meg ilyen veszély nem fenyeget, akkor minek lúdbőrözöl ebben a veszett melegben?... Azt mondd meg inkább, mihez kezdenék itt veled, csupaszon, mikor nekem már rég a malomban kéne lennem a búzámmal, mert amíg begyűjtjük az ideit, már csak ebből süthetek kenyeret... Tudod mit? Szökj fel oda hátra, van ott egy jó puha zsák üresen, azt tekerd magadra, s ülj meg szépen a zsákok tövéén!

Sanyó oly fürgén teljesítette István bácsi parancsát, hogy az elismerésében nagyot füttyentett. Neki is lódultak ettől a lovak, bár nem szívesen hagyták ott a patak vizét, s szaladt utánuk a szekér egyenletes, himbáló zörgéssel.

A malom – hatalmas, piros téglás épület – Rétfalva szélén állott egymagában. A patak ezen a részen szelíden simult az épület fala mellé. Szűken lejtő betonmedret építettek számára, s a benne összeszorult víz egy hatalmas lik torkán át eltűnt a malom alatt. Odébb vastag, fekete vascső kandikált elő a földből, szürke füstöt köpött, közben mindegyre remegett, mintha hideg rázná, tompán dohogva: – Pu-pu-pu! Pu-pu-pu!

– Még nem voltál malomban, mi? No, csak bámuld kedvedre, innen a szekér mellől, amíg a zsákokat behordom – szólt rá István bácsi, s nekilátott a cipekedésnek.

Sanyó ámulva nézte a füstöt okádó csövet, hallgatta a malom szaggatott lihegését, nem tudta, mi lehet az, majd hosszan elidőzött az udvaron sürgőforgó, zsákot cipelő, lovakat etető vagy itató, lószerszámokat igazító emberek látványán. Miután István bácsi az utolsó zsák gabonát is bevitte a homályos malomépületbe, odajött hozzá, kézen fogta, s megindultak befelé az ajtón.

– Tartsd azt a zsákot erősen! – figyelmeztette Sanyót, aki furcsa látványt nyújtott meztelen felsőtestével és a bokáját verdeső, derekán többszörösen átcsavart, nehéz zsákkal. De az embereket annyira lekötötték saját gondjaik, hogy senki sem állt le csúfolódni a póre kisfiúval.

István bácsi aprólékosan körbevezette Sanyót a lisztporos csarnokon. Kellemes hűvösség lengedezett a téглаépületben, amelynek közepén hatalmas, bonyolult szerkezet magasodott, s kerekerek forogtak, mindenféle vastag szíjak csattogtak itt is, ott is. Egy meredek, a gép tetejére vezető falépcsőn három lisztes arcú ember futkározott a zsákokkal le s fel. A gabonát beleöntötték a gépbe felül, s lent két ugyanolyan kinézésű ember tartotta gép alá a zsákokat, amelyeket a fentiek hajigáltak le nekik. S lám, a zsákok gyomrába csak úgy ömlött a selymes, nyárszagú, hófehér liszt.

István bácsi megmutatta Sanyónak a fortyogó gőzkazánt is, amely pöfögve hajtotta a malmot. Aztán cigarettára gyújtott, s szóba elegyedett egy kövér, fehér kötényes emberrel.

– Mi újság, Marci lellem?

– Élünk, István, dolgozunk, meg nem állunk. Mindig akad mit örölni. Hanem... én nem tudom, mi történt ezzel az átkozott patakkal, ma délelőtt olyan gyengén csurgott egy pár órán át, már-már azt hittük, elapad végleg. Az emberek káromkodtak, le kellett állítanom a gépeket, alig volt mit melegíteni a kazánban. Aztán egyszerre csak úgy megindult, hogy zúdult felénk, akár a bolond...

Így beszélt a molnár, Sanyó meg majd elsüllyedt szégyenében. Minden pillanatban számíthatott rá, hogy István bácsi kitalálja az ő eltekergetése okát, és beárulja ennek a kövér, vastag karú embernek. Még csak ez hiányozna, mert amilyen paprikás kedvében van, egyenesen kitekerné a fiúcska vékony nyakát...

De István bácsi valamiért hallgatott. Csak szívta a cigarettáját, hümmögött, csodálkozott, a bolond időket emlegette. Végre, mikor már kiadták a zsákokat is mind egy szálig, s felrakodtak, a szekér előtt a tejes ember keményen meghúzta Sanyó fülét:

– Elrekesztettétek a patakot, mi?

– Fürödtünk...

– Fene a jódolgotokat, s itt az emberek közben kínlódtak a kenyérükért...

Na, de most ne beszéljünk erről, hiszen magam sem csináltam jobban annak idején... Megéheztél? Itt egy darab kenyér, tegnap sütöttük...

Mire a lovak elindultak, Sanyó az utolsó elgurult morzsát is felcsipegette a derekára tekert zsákvászorról.

15.

AZ ENGEDÉLY

Hamar elrepült július, s az augusztusi reggelek úgy köszöntöttek Sanyóra, hogy szülei immár sohase hagyták rá a házat. Agyagfalván learatták már a búza jó részét, s ami kicsi még maradt az árnyékosabb földeken, azzal két-három nap alatt végzett a falu. Felkerekedtek Sanyóék, még Kormos is lelkesen lihegett utánuk a távoli határrészhez vezető úton, s hogy ne unatkozzon, időnként harsányan megugatott egy-egy szembejövőt. Bánatára az emberek inkább arra tartottak, semmint abból az irányból jöttek, s így be kellett érnie néhány öreg, fekete ruhás nénivel, akik élesztőért tipegtek a bolt felé.

Sanyónak tetszett volna a játék, egy darabig bátorította is titokban Kormost, de édesapja, aki hosszú lépteivel mindig pár méterrel elébük vágott, szúrósan nézett vissza árnyéktartó szalmakalapja alól, s ez a nézés elég volt Sanyónak ahhoz, hogy a féktelenkedő Kormos kedvét is egy-kettő visszafogja. A fiúcska s a kutya egészen kifáradtak, mire a búzatáblához értek. Sanyót a nagyobb gyermekek mellé állították, kalászt gyűjteni. Eleinte szíves-örömeest segédkezett, de aztán úgy vélte, hogy az árnyékban mégiscsak kellemesebb volna, s attól a perctől olyan ímmel-ámmal és figyelmetlenül dolgozott, hogy édesapja egy idő után bezavarta a bokrok alá, ahová ruháikat s a vizeskorsót rejtették. Ott aztán itathatta az egereket.

Az az igazság, hogy a felnőttek közelében nem telt annyira vidáman az idő, mint a múltkori fürdőzés alatt. Tettét bár azóta is bánta, mégsem tudta elfelejteni azt az örömet, amit a jókedvű lubickolás közben érzett, annak ellenére, hogy a malomból hazajövet olyan hármat csattant csurdé alsórészén édesapja nadrágszíja, hogy menten megpirosodott a helye. Ha eszébe jut az az este, szomorúan gondol arra, hogy ő immár sohasem juthat el az óriás kastélyához, pedig de nagyon vágyott rá! Meg volt győződve arról, hogy, ha a csikó vagy a patak nem tolnak ki vele olyan csúnyán, már régóta megbámulhatta volna a mesékből ismert, képzeletében gazdagon kidíszített kastély falait, a hatalmas oszlopokat, a ház nagyságú ablakokat s a kétszer akkora ajtókat. Talán még óriásjátékokra is rábukkant volna, amelyeket az óriásgyerek felejtett a kastély valamelyik pókhálós sarkában, mondjuk, egy parittyára, amelyik akkora, mint a kétágú szilvafa a kertben...

Ilyesmikről ábrándozott Sanyó, míg a búzatábla egyszer csak asztallap simaságú nem lett. Azon túl újra odahaza töltötte napjait, az udvaron, a tuskó társaságában.

Egy este is éppen az óriáskastélyról szövögette gondolatait, amikor fáradtan hazaérkező édesapja odaszólt az asszonynak:

– Holnapután fáért megyek az erdőre. Mindjárt nyakunkon az ősz, s addig legalább kiszárad egy kicsit, nem sírdogál majd a télen, ha rárajuk a tűzre.

- Engedélyt kaptál-e? – kérdezte a disznóknak moslékot keverő asszony.
- Itt van a zsebemben – nyúlt utána az ember.

Sanyó gyorsan apja ölébe kapaszkodva csodálta meg az asztalra simított cédulát, amelyet keresztül-kasul behálóztak a fekete vonalak, s közéjük valami érthetetlen kriksz-krakszokat rajzoltak ceruzával. Alul hatalmas, kerek pecsét virított. Ez volna hát az engedély?

- És mit enged meg ez a papír, édesapám? – kíváncsiskodott Sanyó.
- Hogy tűzifát vágjak, méghozzá két szekérre valót.
- És könnyen megadták?
- Könnyen hát! Hiszen jár az embernek. Másként mivel fűtenénk, főznénk?
- Hol szabad levágni a fát?
- Az erdőben, a Sashegy túlsó oldalán...
- Ott, ahol az óriás kastélya van ?
- Még azon is túl, de arra vezet el a szekérút... Ugyan, miben sántikálsz, pajtás?
- Én kaphatok-e ilyen papírt? – hevült neki Sanyó.
- Minek az neked? – nevetett az édesapja. – Nem elég neked az a fa, amit hazahozunk? Úgy tudom, nincs külön kemencéd.
- Én is szeretnék oda menni, az erdőre!
- Tudod... olyan engedélyt már nehezebben adnak.
- Kérjél nekem is, édesapám! – rimánkodott Sanyó. – Meglásd, majd elkél a segítségem...
- Hát jó, megpróbálhatom – nevetett a fáradt apa, és tréfásan odakacsintott a feleségének. Ezzel leültek vacsorázni, s aznap este többé nem hozták szóba a tűzifa dolgát.

16.

**ERDŐ MELLETT
NEM JÓ LAKNI...**

Sanyó aznap egész éjjel az erdőről álmodott.

Hatalmas, összeboruló, sötét árnyat vető fák között járkált, talpa alá simuló száraz leveleken, kicsi fejszével a karján, s toroka szakadtából énekelte:

„Erdő mellett nem jó lakni, mert sok fát kell hasogatni...”

Az ágakon vidám madarak himbálóztak, s csicseregve kérdezték az alattuk dalolva vonuló kisfiú feje fölött összetanakodva:

– Ki ez a nagy vitéz? Ki ez a nagy vitéz?

És akkor felmagaslott Sanyó előtt az óriás kastélya. Akkora volt, hogy egyszerre be sem tudta fogni szemével az egészet. Egyre csak pislogott hitetlenül, majd mikor átlépte volna a roppant küszöböt, megbotlott egy irdatlan kőben, felsikoltott, és...

Persze, hogy felébredt.

Mikor rájött, hogy az erdei kirándulást csak álmodta, sehol sem lelte a helyét. Ahogy eljött a délután, mindegyre ki-kiszaladt a Gatyaszár utca végibe, jön-e már az apja, s vajon megkapta-e az ő számára az engedélyt?

Nehezen telt az idő. Le-leült a tuskóra, de nem sokáig volt ottmaradása. Felállt, kukoricaszemet szórt a majorságnak, gondolatai mindegyre az erdő körül forogtak.

Még nem volt egészen sötét, amikor apja végre hazaérkezett. Sanyó örömmel futott elébe, türelmetlenül lesve a pillanatot, amikor majd meghallja a szívének oly kedves szavakat:

– Megadták az engedélyt!

Apja azonban egyszerűen csak jó estét kívánt, a tuskó mellől felemelte a nagy meg a kicsi fejszéket, kipróbálta, elég élesek-e, aztán a kaszafenőt párszor végighúzta a tompán csillogó fejszefokokon, majd a ház falának támasztotta őket, az eresz alá, ha az éjjel eső találna kerekedni, beléjük ne harapjon a rozsdá. Sanyó egy pillanatra sem tágított mellőle: hátha most, hátha kimondja!...

Édesapja eközben mindent alaposan előkészített a másnapi favágáshoz: egy régi, foltos zsákba szénát gyömöszölt, köteleket, láncokat keresett elő, hogy lekötözhesse velük a kivágott fát, s mikor már elfogyott minden tennivalója, lassú léptekkel bement a házba. Sanyó továbbra is a nyomában.

Megvacsoráztak, s akkor gyermek már nem állhatta tovább:

– Édesapám, az engedélyt megadták-e?

– Mifélett?... szóval az engedélyt... Dehogy, fiam, hallani sem akarnak róla!

– De kérted, ugye igazán? Mondtad, hogy nekem kell?

– Mondtam én, persze, de hát éppen ez az, hogy gyerekeknek nem lehet, na!... Mit csináljunk?

Sanyó lefekvés után, a sötétben némán, tiszta szívből, sűrű könnyekkel telesírta a párnáját. Pedig hogy megálmodta már ő azt az erdőt, s most tessék!...

Szép, langyos augusztusi reggelre virradtak. Az ember elköszönt feleségétől. Később, mikor az anya fiát indult volt költeni, hogy elébe tegye a reggelit, rémülten látta, hogy az üres ágyban már csak a nedves párna és az összegyűrt pokróc hevert a legnagyobb békességben.

...Eközben a Sanyó apja halkán nógatta a lovakat, míg fölfelé kapaszkodtak a Sashegyen, s vidáman fütyörészett a reggeli hűvösségben. Jól érezte magát a fák között. A nap még alig kelt fel, épp csak megvilágította a tájat, s derűjével jó kedvre hangolta a korai felkeléstől álmos embert. A lovak is mintha szokatlanul vidáman húztak volna ezen a reggelen: nem zavarták őket a legyek, s arra gondolhattak, hogy ha megérkeznek, bőséges szénalakoma fogadja majd őket a vastag árnyékban.

Az erdőből messziről idelátszottak a régi vár romjai. Az ember ekkor a lovak közé vágott, és igyekezett gyorsan távol kerülni attól a helytől, amelyről maga is annyi furcsa történetet hallott gyermekkorában. Sanyó jutott eszébe, hogy kisleány mennyire szeretett volna eljönni erre az útra. Szívesen elhozta volna, de hát nincs sok ideje, még a mai napon végeznie kell a favágással, a hazahordással, ha meg itt lenne az a kis csínytevő bajkeverő, ki tudja, mikorra végezne...

Már újabb kapaszkodón erőlködtek a kis barna lovak, amikor az ember hirtelen ráismert a közeli tisztásra: itt vágta a tavaly, s ide szólt az engedély is. Sokáig vizsgálódott, míg kedvére való fákat talált, majd megállította a lovakat. A szekérdérékhez lépett, hogy előhúzza a szénászsákot, amelyért a lovak oly becsületesen megdolgoztak eddig, s akkor majd hanyatt esett a csodálkozástól: a lópokróc alatt, a zsákon Sanyó feküdt összegömbölyödve. Csak úgy fújta csöndesen a kását.

– Hogy kerülsz ide, fékomadta! – rázta vállon igencsak bosszúsan az édesapja.

Sanyó fölriadt, s ijedten tekintett szerteszét:

– Hol vagyok?

Mikor nagy nehezen magához tért, s rájött, hogy az erdőben vannak, rimánkodva kérlelte édesapját:

– Ne mondjuk meg senkinek! Ugye, nem mondjuk meg, és akkor nem lesz semmi baj!

– Rossz tréfa ez, fiam! Megérdemelnéd, hogy ebben a percben visszaforduljak veled! Az a szerencséd, hogy már csak itt vettelek észre, különben úgy leraktalak volna a várnál, hogy megemlegesd egész életedben.

Sanyó a csodálkozástól kerekre nyitotta a szemét:

– Édesapám, igazán ott jöttünk el?

– Ott hát, hogy a csuda rúgja meg ezt az egész bajt, amit rám hoztál. Most mit csináljak veled?

– Vigyen el, édesapám, a kastélyhoz! Igazán, büntessen csak meg!

– Hogyne, majd még elveszítek egy félórát, csak hogy téged büntetgessek! Majd megkapod a magadét odahaza. Most pedig nekiállok, mert nem akarok két napon át járni eddig a tisztásig.

Az apa szörnyen mérges volt a fiára. Előre sejtette, hogy egy nyugodt perce sem lesz tőle, mind csak arra kell ügyelnie, nehogy valamiképpen a keze alá csámborogjon, még meg találja nyomni egy ledőlő fa törzse...

– Ide hallgass, te mákvirág! Itt vagy, hát itt vagy. De a szekérről nem mozdulsz! Megtiltom, hogy elkóricálj! Gondolj csak arra: csikó, malom... Ha most is valami galibát csinálsz, összetöröm a csontjaidat!

A megszeppent kisfiú csak szaporán bólított mindenre. A félelemtől mukkanni sem mert.

Az apa abbahagyta az addigi vidám fütyölést, s maga is némán tett-vett a szekér körül, majd a nagy fejszével meg a kötelekkel elindult a közeli tisztás felé, a kiszemelt fák irányába. Mikor megállapodott, még egyszer visszánézett a szekérré, fenyegetően Sanyó felé lengette az öklét, s a fejszét nagy erővel belecsapta a fába.

Zengett, csattogott az erdő Sanyó körül, mintha egy egész csapat nagy harkály kopogtatna szüntelenül. A közeli fákról riadtan hussantak föl a madarak, segélykérő csiviteléssel fúrva magukat a lombok fölötti égbe. A kisfiú ijedten nézte az egyik sudár fa koronáját; minden fejszecsapásra fájdalmasan megrándult, tiltakozón rázogatta apró, rezgő leveleit. Még egy utolsó remegés, majd egyre gyorsuló zuhanással oldalára dőlt. Sanyó lélegzetét visszafojtva figyelte a szekér derekából, ahogy édesapja a fejszével a kidöntött fát módszeresen lekopasztja, aztán újabb törzshöz lép, sokáig sóhajtozik, nyög a fa, akár a másik...

Így ment ez késő délig. Sanyó már torkig lakott a favágással. Szerencsére apja is kifáradt, és abbahagyta a munkát. Elővette a tarisznyát; belőle szalonnát, kenyeret, paradicsomot csomagolt ki; szóttanul nyújtott fiának az ételből. Rágtak, ettek. Rágtak, ettek. Hallgattak. Az apa homloka verejtékben úszott, inge nedvesen tapadt a hátához. Később forrásvizet is ittak egy plétkulacsból. Sanyó apja leterítette a mellényét a szekér oldalán, és végignyúlt rajta. Azonnal elszundított.

17.
**AZ ÓRIÁS
KASTÉLYA**

Sanyó is szívesen aludt volna, hiszen korán kelt, hogy indulás előtt elrejtőzhessen a szekérben, de akárhogy forgolódott az apja közelében, nem jött álom a szemére.

Hallgatta hát a füttyös madarakat, néha egy-egy ágroppanást az erdő mélyéről, ilyenkor rémülten felült, és feszülten figyelt a furcsa zajok irányába. Egy idő után keze-lába elgémberedett a hasztalan heveréstől, gondolta, nyújtózik egyet, és felállt. A közeli fákat nézegette. Túlságosan magasak voltak ahhoz, hogy megmászhasza őket. Az egyik fa tövén mohára lelt, odébb vaskos tapló-gomba csillogott tompán a dús árnyékban, szorosán a fa törzséhez tapadva. Látott néhány, némán csilingelő harangvirágot, majd egy fűcsomóba rejtőzve pár tő szamóca feketés-vörös, túlrett gyümölcse kínálgatta magát. Micsoda nagyszerű világ ez az erdő! – ujjongott némán Sanyó, s a hirtelen támadt lelkesedéstől egészen megfeledkezett arról, hogyan is jutott ide, meg hogy édesapja pár méterrel odébb az igazak álmát alussza.

Izgatottan csodálta az erdő rendre feltárulkozó titkait: az öreg fák sötét odvát, az avarból fejüket kidugó, kíváncsi gombákat, a minden irányból megszólaló ismeretlen hangokat, s közben egyre távolodott a szekértől, az álmosan hunyorgó lovaktól, a kidöntött fák tisztásától. Háta mögött pedig, ahogy korábban szétváltak, most suhogva borultak össze a bokrok, felemelkedtek a talpa alatt meglapult levelek és füvek. A természet csöndben, szinte észrevétlenül megsemmisítette felfedező útjának nyomait, de a kisfiú erről mit sem tudott. Csak vitte a lába előre, mélyedéseken és kiálló gyökereken, vízmosásokon és szabálytalan, útját keresztező gyalogösvényeken át. Mindenütt valami érdekes látnivalóra bukkant, s mire belefáradt volna a tiltott settenkedésbe, a fák mögül szürke kőhalmokat pillantott meg; szikrázó verőfényben fürödtek, s tövükön sűrűn nőtt füvek és elvadult gyomok tikkadtak a délutáni melegben.

Az erdő szélére érve, egyenesen a várromokra látott: a kövek szeszélyes összevisszaságban heverték egymás hegyén-hátán, mintha valóban egy óriás hajigálta volna halomba őket nagy felindulásában, ahogy a gyermek szokta játékkockáit szanaszét dobálni. Sanyó szíve erősen dobogott: ez volna hát az óriás kastélya? Gondolataiban nem éppen így képzelte a kastélyt: ajtóval, ablakkal, égbe magasodó, szilárd falakkal álmodta meg az épületet.

Az eléje táruló kép jóval szegényebb és kopottabb volt ennél. Gyanakodni kezdett: vajon egyáltalán jó helyen jár? Erről a romról szóltak a falubeli öregek legendái?

Pedig a kövek itt vannak, a szeme előtt, ez nem álom, és sehol, Téglafalva határában, kő másutt nem található – ez is a történethez tartozott. Meg aztán a

reggel, míg ő a zsákok között lapult, csakis erre jöhettek el a szekérrel. Édesapja is megmondta, de lám, még most is látszik az erdő szélén, az árnyékban nedvesen maradt földbe vajt szekérekerekek nyoma...

Sanyó hiába próbált lelkesnek lenni, mert legbelül óriási csalódást érzett, miközben a roppant kövek látványa is lenyűgözte. Soha életében nem látott ekkora kődarabokat. Szívében hirtelen fészket vert a félelem attól, hogy vajon ki és mi tanyázhat a kövek között, s ha netán közelebb merészkedne, vajon nem okoz újabb galibát? A kíváncsiságtól ösztökélve, s a félelemtől rettegve, lábujjhegyen, lépésről lépésre óvakodott a fényben fürdő, hallgatag romokig, készen arra, hogy, ha valaki vagy valami váratlanul rátámadna, gyorsan kereket oldhasson.

Hanem a romok fölött még a szél se rebbent. Óriást, sárkányt vagy egyéb veszedelmet még nagyítóval sem találhatott volna: a hely annyira elhagyatott volt, hogy itt a nemrég jókedvűen csivitelő madarak éneke is elnémult. A nagy csöndben eszébe villant, hogy édesapja most kétségbeesetten keresheti a szomszédos erdőben, ő meg itt áll egyedül, segítség nélkül! Sanyó riadtan szétnézett, de ezúttal nem látott a közelben sem bölcs traktort, sem vén juhászt, de még a malomba szekerező gazdaembert sem.

Ám Sanyó nem lett volna Sanyó, ha ennyi veszély és akadály láttán meghátrálna a cél előtt. Holmi elhagyatott romok miatt szalassza el eddigi élete nagy álmát?

Mikor a kövek közé ért, félénk gyíkok iszkoltak surrogva a verőfényről szerteszt. Zöldes farkuk csak úgy libegett nagy igyekezetükben, és valósággal eltörpültek a roppant kötömbök mellett. Sanyó a romok között aztán apróbb kövekre bukkant, amelyeket – rendre megpróbálgatta –, ha nagy szuszogás és erőlködés árán is, de sikerült kimozdítania a helyükről. Fejébe vette: ha már az óriás kastélya ily szájalmas romokban hever, nekilát egymaga, és épít itt egy kisebbecske várat, s később, ha valaki erre jár, majd csodálkozva láthatja: a kastély története nem egyszerűen csak mese, hanem egy kicsit valóság is.

Nem vette észre, mikor esteledett be. De amikor az árnyékok mind jobban elnyújtóztak a romokon és a tisztás környékén, s az est leszálltával felkerekedő szélben az erdő lombjai hangos, elnyújtott sóhajtozásba kezdtek, Sanyónak eszébe jutott a favágás, az édesapja, és nem utolsósorban hasát mardosó éhsége.

Úgy okoskodott, hogy nem mozdul el a romoktól: édesapjának itt vezet el az útja, s ha majd hallani fogja a lovak dobogását, a szekér egyhangú zörgését, váratlanul elébük ugrik, s elkiáltja magát, mintha egyenesen ő lenne az óriás: „Mit kerestek az én birodalmamban?”

E tervétől felélénkült, s türelmetlenül várta édesapját.

Jócskán esteledett már, amikor végre felhangzott a fák sorfala mögül a cammogva nyikorgó kerekek zaja. Sanyó felugrott, még egy utolsó pillantást vetett kőtákolmányára, amely a sűrűsödő homályban egészen csinosnak hatott, lábujjhegyen a fák közelébe húzódott, s mikor már a lovak szuszogását is hallotta, elváltoztatott hangon kiáltotta:

– Ki meri zavarni az én nyugalمامat? Ki merészelt a birodalmamba lépni?

Felhorkantak a lovak, a szekér megállt, s a következő pillanatban Sanyó mellett édesapja magasodott, felemelt kézzel.

– Birodalom ide vagy oda, most aztán nem úszod meg szárazon! Amennyi izgalmat nekem a mai napon a fejemre hoztál, az még egy óriástól is sok volna!

Sanyó meg se mukkanhatott, mert édesapja hirtelen átnyalábolta, erős combjára fektette, s olyan tíz fenekest húzott fia hátsó részére, hogy óriás létére nagyon is földi könnyekkel itatta az egereket.

– Legalább nézze meg édesapám, mit építettem... ott! – zokogott méltatlankodva Sanyó.

Édesapja meghökkenve odapislantott, ahol a romokat lehetett sejteni. Épp akkor kelt fel a hold: sápadt sugarai elöntötték a tisztást. Fényében felszikkasztak a fehér kövek, s a romok közepén, a távolságtól megszépítve, apró kőházikó emelkedett ki a földből. Az apa már megbánta, hogy olyan hirtelen eljárt a keze, de végül is csak így mormogott:

– Azért nem kell mindig tekeregni... Nincs most időnk ide-oda nézegetni: anyád vár, és még őt is ki kell engesztelnünk.

Mondanom sem kell, hogy az engesztelés kitűnően sikerült. Mikor az aggódó anya látta, hogy férje és kisfia épségben, együtt szekereztek haza, úgy megörült, hogy egész aznapi aggodalmát elfelejtette. Vidáman tálalta fel a tűzhelyen melegen tartott csirkepaprikást s mellé a gőzölgő puliszkát.

Az óriás kastélyáról s a délutáni tekergésről többé egy szó sem esett apa és fia között.

18.

**„TETSZIK TUDNI,
MIÉRT JÖTTÜNK?”**

Egyre inkább közelgett az ősz, megeredtek az agyagmosó, hűvös esők.

Sanyó szomorúan álldogált a tornác eresze alatt. Mellette, a földön heverve, Kormos búslakodott Időnként felállt, megrázta magát, és tétova léptekkel kioldalgott az esőbe, majd kis idő múlva behúzott farokkal visszafordult az eresz védelme alá. Ázott bundájáról apró gőzcsíkok emelkedtek fölfelé, fojtó, savanykás szagot árasztva.

Nagyritkán eldöcögött egy-egy ökrösszekér, s a kerítés fölött látni lehetett az állatok lassú ütemére tova ringatózó szénarakást a szekér tetején, rajta a gazdát, aki szemébe húzta ázott szalmakalapját és az eső ellen durva pokrócba burkolózott, hogy még az orrahegye is alig látszott ki belőle. Sanyó unalmát az sem enyhítette, hogy e napokon édesanyja otthonmaradt, rendbe tenni a nyár-időben elhanyagolt házat. Süthetett akár lángost is, ami Sanyó kedvenc eledele volt, a fiúcska szórakozottan tüntette el egyiket a másik után. Nem ugrándoza körbe édesanyját, mint ilyenkor szokta, csak nézte-nézte a nedvességtől csöpögő kerítésléceket, az ázottan gubbasztó tyúkokat, a ház mellé magasra tornyozott farakást s az udvar közepén árválkodó tuskót, mely távolról csapzott, bozontos öreg fejre emlékeztetett.

Hová tűntek a nyári napok? Felhők mögé bújtak?

Ide-oda rakosgató anyjától egyre többet hallott az iskoláról. Annyit ő is tudott, hogy a gyerekek, amikor megnőnek valamelyest, hát... iskolába járnak. A sáros, esős napok valamelyikén szóba került, hogy ősszel Sanyót is elküldik oda, táskával a hátán.

De hol van az iskola? És mi az? És hol a táska? Mert odahaza, az édesanyja szatyrán, meg néhány fonott kosáron kívül Sanyó nem igen látott egyebet.... Egy kosarat kötnének a hátára, amilyenben a szőlőt hordják szüretkor?

Ilyen kérdésektől zsongott a kisfiú kobakja, s mikor már nem fért meg benne a kíváncsiság, édesanyjához fordult: mi az az iskola, édesanyám?

– Egy ház, fiacskám. Ott áll a felső faluvégen. Nagy, gyepes udvar közepén.

– És mit lehet ott csinálni?

– Összegyűlnek benne a gyerekek, beülnek ott egy szobába, a tanító néni meg mesél nekik mindenfélét a betűkről, a számokról, a világról.

– És a gyermekek hallgatják?

– Méghozzá csendben! De aztán a tanító néni gondol egyet, s akkor meg a gyermekek mesélnek arról, hogy mi ragadt meg a fejükben a történetekből.

– Sokat ülnek a gyermekek abban a szobában?

– Hát... elegecskét... De néha azért ki-kieresztkik őket a gyepre, futkározni egyet.

– A táska..., azt mondja meg édesanyám, miért kell azt is odavinni?

– Táskában hordják a holmijukat az iskolás gyerekek. De majd te is meglátod, nemsokára megvesszük a boltban...

Ettől aztán valahogy ismét felsütött a nap, száradoztak az ázott, téglafalvi utak, amikor Sanyó, édesanyja kezét fogva, elindult a boltba.

A fiúcska ismerte ugyan az odavezető utat, de most úgy nézett szét a világban, úgy vizsgálgatta a szembejövő felnőtteket, mintha idegen helyre csöppent volna. A gondolat, hogy a bolti kiruccanással az iskolához jutnak közelebb, nem hagyta nyugodni. Vajon az emberek tudják, hogy ő már olyan felnőtt? Hogy nemsokára az iskolában van a helye? Hogy táskát vásárolni indultak a boltba?

Elhatározta, hogy próbát tesz a boltos bácsi mellett segédkező nénivel.

– Tetszik tudni, miért jöttünk? – rontott be Sanyó, édesanyja kezét elengedve, a boltajtón.

Odabent, a pultnál felnőttek álldogáltak, sorukra várva: cipőket, vásznakat, edényeket, mindenféle csillogó-villogó holmit nézegettek, amelyeket a boltos néni rakott ki eléjük. Sanyó hangoskodására valamennyien hátrafordultak.

– D’ejnze azért jöttél, mert az anyád hozott – válaszolt mosolyogva egy kalapos ember.

– Elfogyott az olajotok odahaza – toldotta meg egy sapkás legény.

– Én azt mondom, hogy só kell a legénynek – találgatta egy nagykendős asszony.

Szavaikra Sanyó minduntalan huncut nemet intett a fejével.

– Talán tojást hoztál? Cukorkáért? – nevetett a boltos is, eszébe juttatva a nyári kalandot, amitől Sanyó jókedve menten elpárolgott. Hát ennyire nem látszik rajta, hogy iskolába készülődik? Alig hallotta meg bánatában édesanyja hangját, aki ügyesen elmagyarázta, ahogy csak egy édesanya tudja, a bolti embereknek, hogy ezentúl Sanyó is táskát hord majd a hátán, s azért jöttek, hogy minden beleválót megvásároljanak. Csak akkor derült fel újra az arca, amikor a boltos néni sorra eléjük rakta a hátitáskát, a vonalas és kockás füzeteket, a keskeny tolltartót, a tompavégű, még hegyezetlen ceruzát, a kövér radírgumit, a szálas itatóspapírt, a rajzos címkéket, a golyós számológépet s annyi színes ceruzát, amennyit Sanyó eddig még nem is látott egy csomóban. Izgatottan állt egyik lábáról a másikra, kíváncsian tapogatta végig a pulton sorakozó mesés kincseket, és sehogy sem tudta elhinni, hogy mindez egyesegyedül az övé lesz.

– Fizesse ki őket, édesanyám! – sürgette anyját, mert attól félt, hogy a következő pillanatban eltűnik előle ez a terület asztalkám.

Mikor a pénzt is leszámolták a boltos néninek, édesanyja rendre becsúsztatta a holmikat a barna táskába, amit végül Sanyó vállára akasztott, és így szólt:

– Ez most már a te terhed, viseld egészséggel és becsülettel!

Sanyó szeplős arcán piros rózsák égtek az örömtől, s bár meggörnyedt a szokatlan súly alatt, panaszkodni is elfelejtett.

Már elképzelte magában, miként fogadja otthon őt Kormos: vidáman csaholva ront eléje, s mikor megpillantja az ő hátán a hirtelen nőtt kis puttyont, az ámulattól és a csodálattól biztosan földbe gyökerezik mind a négy lába. És akkor ő, az iskolatáskás, anélkül hogy a kutyára pillantana, diadalmasan bevonul a házba...

A kapun sikerült belépniük, de Kormos sehhol nem mutatkozott. Sanyó tanácstalanul várakozott rá egy ideig, míg csalódottan fölfedezte játszótársát az udvar közepén, a tuskó ölébe kucorodva. Pontosan azon a helyen hevert, ahol Sanyó szokott a nyáron elidőzni. A kutya elégedetten szuszogott, lustán hegyezte fülét, és bele-belehunyorgott az őszi napba.

Sanyó mérgesen ott termett mellette, és elkergette a tuskóról.

– Ez az én helyem! – dorgálta a megrökönyödött kutyát, és maga ült a fatönk odvas fészkebe. – Most pedig idenézz!

De amíg remegő kézzel rakosgatta, válogatta, tapogatta a vadonatúj táská gazdag tartalmát, Kormos nagyot ásítva, unottan elsomfordált: nem volt mit néznie egy iskolatáskán.

Sanyó ettől még jobban búnak eresztette a fejét. Nem volt kivel megosztania örömét. Ráadásul édesanyja is kiszólt a házból, hogy a táskát azonnal el kell tenni iskolakezdésig. Nem maradt más hátra, mint a tuskóhoz menekülni, amely igaz, hogy soha nem szólt egy szót sem a kisfiúhoz, de mindig hűségesen kitartott az izgő-mozgó Sanyó alatt.

Az üldögélés ezúttal is szárnyakat adott a képzeletnek: a fiúcska gondolatai mindegyre az iskola körül forogtak. Történt ami történt a nyáron, szánjában már a balul sikerült kalandokat, de ebből igazán nem lehet semmi baj! Ha nemsokára úgyis muszáj lesz az iskolába mennie, akkor azzal se árt senkinek, ha még előtte felkeresi az iskolát. Jól eszébe véste édesanyja szavait: „...a felső faluvégen... nagy, gyepes udvaron...”. Vajon megtalálja-e egyedül? És mikor induljon útnak?

Legszívesebben már most nekivágna, de ehhez anyja engedélyét kellene kérnie. És mi történne? Hát a favágáskor is nem úgy járt? Kérte, vigyék el, aztán egyszerűen... becsapták! Ha ő akkor nem olyan okos...

Na, de ezt hagyjuk. Az az igazság, hogy jobb titokban tartania szándékát, másként...

De vajon nem okoz-e újabb galibát?...

És hát milyen galibát okozhatna? Egyszerűen a hátára veszi a táskát, kísétál a kapun, s a kerítések mellett elindul a felső faluvégre, oda, ahol az iskola áll. Megnézi, esetleg egyszer-kétszer körbejárja, ha szerencséje van és nyitva az ajtó, még a szobába is bemehet, ahol a gyermekek majd a tanító néni meséjét hallgatják... Aztán ugyanazon az úton, ahol jött, ugyanúgy szépen hazatér.

Nem, ebből nem lehet baj, s ha valamiképpen kiderül, talán még meg is dicsérik talpraesettségéért.

A tuskóháti gondolatok egészen felvillanyozták Sanyót. Már is elképzelte magát a falu utcáján, táskával a hátán, amint az áhított iskola felé ballag, miközben Kormos irigykedve, szomorúan vinnyoghat utána a csukott kapu mögül...

19.

AZ ISKOLA- UDVARON

Eljött a nap, amelyen Sanyó úgy találta, hogy végre nyélbe ütheti az iskolai felfedező utat.

Apja-anyja korán elmentek otthonról, hogy hazahozzák a legtávolabbi dombtól a nekik járó szénát. Soha ennél jobb alkalom: a kisfiú kigondolta, hogy míg a szülei kiérnek a határba, aztán megrakják a kölcsönként szekeret, pihennek egyet, végül kényelmesen hazatérnek, neki is elegendő ideje lesz átvágni a falun és szerencsésen visszatérni anélkül, hogy valaki rajtakapná.

Alighogy egyedül maradt, Sanyó rögtön a kanapénál termett. Sejtette, hogy szülei oda rejtik a féltett holmikat. Iskolatáskája is a láda mélyén bújt meg, ahová édesanyja féltő keze elpakolta. Egy keveset tétovázott, nyúljon-e hozzá, vagy elégedjék meg pusztán az iskola felkutatásával. Végül győzött benne a tuskón született elhatározás, hogy táskájával a hátán teszi meg az utat a falun keresztül. Remegő kézzel kiemelte a táskát a szépen összehajtogatott ágyneműk és díszterítők szomszédságából. Már attól nagy boldogság fogta el, hogy a kezében tarthatta.

Útra készen állt, de Kormos megmakacsolta magát, és fejébe vette, hogy semmi pénzért nem tágít mellőle. Hangos, fojtott hangon ugatta a kisfiút, mint aki elérte a szándékot, és határozottan vissza szeretné tartani Sanyót az újabb csínytevéstől, amire éppen készülődött. De lehet, hogy haragja annak szólt, miért egymagában készülődik akkora útra, s miért hanyagolja el őt, a legjobb barátját, aki eddig jóban-rosszban kitartott mellette?

– Itthon maradsz! – toppantott dühösen Sanyó, látva, hogy minden addigi próbálkozása Kormos lecsillapítására eredménytelen maradt.

Először csak kedveskedő hangon kérlelte, majd követ is hajított az udvar végébe, hátha a kutya utánairamodik, mint máskor szokta. Hiába. Kormosra aznap nem hatott semmi.

Sanyó már-már elpityeredett tehetetlen mérgében, de nem volt más választása: ha még idejében haza akar érni, magával kell vinnie a kutyát. Lesz, ami lesz, még inkább vigyázni fog, nehogy elkóborogjon valamerre...

Úgy pattant ki Kormos a kiskapun, mintegy nyílvessző. Túlradó örömben messzire rohant, majd hátraarcot csinálva hanyatt-homlok iszkolt vissza Sanyó lába mellé. A kisfiú gyorsan elfeledte korábbi bosszúságát, arca hevesen izzott a kaland izgalmától, s úgy szaporázta lépteit, mintha láthatatlan ellenség kergette volna.

Az úton, ámulatára, egész könnyen tájékozódott. Kanyargott a hol kifelé, hol meg befelé görbülő kerítések mentén, lesúnyta a fejét, nehogy szembe

kelljen néznie valamelyik arrajáró ismerőssel. Azt remélte, ha nem látja őket, maga is észrevétlenül elsurranhat mellettük.

Az iskolát már messziről megpillantotta: sokkal nagyobb házat látott, mint a szomszédságában meghúzódó épületek voltak.

Jókora udvar is tartozott hozzá, ami egyáltalán nem volt üres: csak úgy nyüzsgött a gyermekektől. Nem volt biztos benne, hogy jó helyen jár-e; meg is kérdezte a kerítés lécei között az egyik bokrot nyesegető kislánytól, erre van-e az iskola? A kislány csodálkozva nézte a pöttömnyi legényke hátán a vadonatúj táskát, majd elkacagta magát:

– Persze, hogy ez az iskola, de te mit keresel errefelé, táskával a hátadon?

Sanyó zavarba jött a kérdéstől, magyarázni próbálta jövedele célját, de csak ennyit tudott kinyögni:

– Tudod... az iskola... hogy lássam... én is majd...

A kislánynak megesett a szíve rajta, látta, mekkora tökmag, és hogy nem érthet az iskola életéhez. Elhatározta hát, hogy segít rajta:

– Gyere be a kapun, ide hozzám, majd mindent elmagyarázok!

Sanyó félénken került beljebb az iskolakapun. Nem tudta, mit szólnak majd a többiek, ha meglátják őt az udvaron. Pedig rá se hederített senki: zajongó, nagyobb fiúk csoportja padokat cipelt ki az épületből. Mások az udvar fűvét gereblyélték, halmokba gyűjtve a lehullott leveleket, apró, letört ágakat, elszáradt kórókat. Itt főleg lányok dolgoztak, de egy-két véznább fiúcska is akadt elvértve köztük. Az épület ablakai tárva-nyitva álltak, daloló nagylányok szorgalmasan törülgették a csillogó üvegtáblákat.

Nicsak, az iskola mögött jókora kert húzódik – fedezte fel az ámuló Sanyó, s szájátva bámulta a nagy nyüzsgést.

Hirtelen valaki a vállára ütött:

– Téged aztán várhat az ember!

Sanyó ijedten összerezzen, de rögtön elmúlt a félsze, amikor háta mögött a már ismerős kislány mosolygó arcát látta. Kezében hangosan csattogott a kertészolló, amely most nem az ágakat, csak a levegőt szabdalta.

– Hogy hívnak? – kérdezte barátságosan a kislány.

– Sanyó... – jött a csendes válasz.

– Én Piri vagyok, a Felszegről.

– Én meg az Alszezen lakom – bátorodott neki Sanyó –, a Gatyaszár utcában. Tudod hol van?

– Jártam már arra... – nyugtatta meg a lány – Van egy fekete kutyád is, igaz?

– Honnan tudod? – álmélkodott Sanyó.

– Itt viháncol körülöttünk, egy pillanatig sem tágít tőled – kacagott Piri.

Sanyó szégyenkezett: egészen megfélelkezett Kormosról! Pedig a kutya hűségesen vele tartott akkor is, amikor gazdája a kerítéstől befelé somfordált az udvarra. Engesztelve simogatta az állat bozontos bundáját. Kormosnak jólesett gazdája simogatása. Örömeiben nekiiramodott a hatalmas udvarnak, s a kerítés fölött jókorát ugorva a kertbe huppant.

– Ti mit csináltok itt? – kíváncsiskodott Sanyó.

– Nem látod?... Pár nap múlva kezdődik az iskola, s mi, iskolások, úgy gondoltuk, rendbetesszük az épületet, az udvart.

– De hamarosan én is közétek tartozom...

– Addig még van egy kevés – nevetett Piri, és tovább folytatta a nyesegetést.

– Csak iskolások dolgozhatnak veletek? – firtatta Sanyó.

– Dolgozni mindenkinek szabad, így tehát neked is – magyarázta a kislány. – De ez azt jelenti, hogy ideállsz mellém és azt teszed, amit mondok neked. Áll az alku?

– Hát persze!

Sanyó bólintott, engedelmesen várta a feladatokat. A munka, amit Piri rábízott, könnyűnek látszott: paprikát kellett szedni az iskolakert zöldségesében. Jól ismerte ezt a növényt, odahaza édesanyja is ültetett néhány tövel, és szalonnához, zsíros kenyérhez jóízűen elropogtatták.

A paprikatáblában kevesen voltak. A legtöbb gyerek a kukoricatövek közt sürgölődött, vizsgálgatták a sárguló csöveket. Vajon mikorra érik meg az egész? De szedtek ott paradicsomot, uborkát, padlizsánt, karfiolt... Sanyó vidáman hajlongott a paprikatövek között, figyelmesen keresgélte a sötétzöld levelű bokrokban elbújt paprikákat, s valahányszor egy-egy nagyra nőtt példányra bukkant, lelkendezve a feje fölé emelte, s odakiáltott Pirinek:

– Te nem is láttál ekkorát!

A kislány fel se nézett munkájából.

– Még annál is nagyobb termett a tavaly, ha akarod tudni!

Így huzakodtak egy darabig. Sanyó egyszer csak szörnyen fáradtnak érezte magát, sajgott a háta a táska ránehezedő súlyától. Miért is cipelte magával? – bosszankodott s már-már ledobta volna a földre, amikor megjelent előtte édesanyja arca, ahogy féltő gonddal csomagolja be a fényes táskába a boltban vásárolt holmikat... Hirtelen elszégyellte magát.

Piri messziről észrevette Sanyó kínlását, és így szólt:

– Pihenjünk egyet, jó?

Leültek egymás mellé, egy felfordított kosár tetejére, és összemaszatolt tenyerüket, ujjaikat nézegették.

– Mi lesz a sok paprikával? – törte meg a csendet Sanyó.

– Eladjuk... A pénz az iskoláé lesz.

– Ez az iskola paprikája?

– A miénk! Akárcsak az egész kert. Mi vetettük, mi gondoztuk, mi is szedjük le. Úgy mondta a tanító nénink, hogy ez a mi gazdaságunk. Én például a kertészeknél dolgozom. Az ollót is azért kaptam.

– Akkor mit keresel a paprikánál?

– Az úgy van, ha sok a munka egy helyen, például mint most a zöldségesben, akkor mindenki azzal foglalkozik. Ha gyümölcsfát kell ültetni tavasszal, akkor a többiek segítenek nekünk... De majd meglátod, ha te is iskolába jársz...

Sanyó szívesen és sokáig hallgatta volna még Piri történeteit, de eszébe jutott Kormos. A kutyáról meg az, hogy mi vár majd rá, ha hazaér... Gyorsan elköszönt Piritől, hanyatt-homlok iszkolt az udvarra. Többször is körülnézett, Kormos sehol. Füttyentett egyszer, kétszer, sokszor, szölongatta a kutyát, eredmény nélkül.

Mit tegyen? Menjen haza nélküle? De hát nincs ideje sokat tépelődni. Nyakába veszi a lábát, s iszkiri a kerítések mellett, hazafelé!

Válla csak úgy sajog a táska szíjától. Arcáról kövér izzadságcseppek gördülnek lefelé. A nap mintha csúfolódni akarna, egyenesen a szemébe tűz.

Eddig minden jól ment, most mégis dobog a szíve, mi lesz otthon? Már csak tíz ház, már csak nyolc, öt, három... uzsgyé, át a pallón, Sanyó riadtan kémlel a kapu felé.

A ház felől semmi mozgás. Lihegve beront a kiskapun, s az üres udvaron megpillantja a tuskó ölében kuporgó Kormost, amint csúfondárosan öltögeti rá apró, piros nyelvét... Vagy lehet, hogy csak a meleg miatt liheg?

Gyorsan, tegyék vissza a táskát a kanapéba, mert a sikátor elején már feltűnt az imbolygó szénásszekér!

20.

A TUSKÓ HALÁLA

Hiába örvendezett Sanyó, az iskolai kalandot mégsem úszta meg szárazon. Igaz, a szülei nem vettek észre semmit kiruccanásából, csak édesanyja jegyezte meg estefelé, hogy valaki járt a kanapében....

Sanyó töredelmesen bevallotta, hogy ő volt a tettes, nem tudott várni, míg újra a hátára adják a táskát, és... szóval, egy kicsit, de csak egészen egy kicsit előszedte, nézegetni...

El is felejtették volna az egészet, ha az iskolakezdés előtti napon, amikor Sanyó édesanyja javában szapult-mosta a fiúcska ünnepi ruháit, be nem lép az udvarra Pirike, néhány jókora almával a kötőjében.

– Itt lakik Sanyó? – kérdezte illedelmesen a tornácon mosó anyától.

– Itt hát – eresztette vízbe az ingecskét Sanyó édesanyja. – Te vagy Piri, a Felszegegről?

A kislány szaporán bólogatott.

– Miért keresed? – kérdezett tovább Sanyó édesanyja.

– Almát hoztam neki, az iskolakertből... Amiért olyan szépen segített nekünk paprikát szedni.

– Sanyó, paprikát? – csodálkozott az anyuka. – Biztos vagy benne, Piri lelke?

– Én aztán igen, hisz még a kutyája is ott futkározott egész idő alatt! Az a fekete....

– Szóval paprikát szedett, az iskolában!... Na, de akkor előhívom, hadd kapja meg érte a jutalmat.

Sanyó ezalatt a konyhában reggelizett, azaz reggelizett volna, ha nem hallja meg a nyitott ajtón át a fenti beszélgetést. Egy falat nem sok, annyi sem csúszott le a torkán. Most mi lesz? – reszketett a konyhaszéken, mint a nyárfa-levél. Szeretett volna olyan kicsire összezsugorodni, mint a mesebeli Hüvelyk Matyi. De ami a mesében egy-kettő valóság, az életben, sajnos, lehetetlen. Sanyó nem lett sem kisebb, sem nagyobb, mint rendszeren, csak az arca pirult egyre jobban szégyenében. Hát még, amikor édesanyja felszólítására szembe kellett néznie Pirivel!

– Gyere csak, nagylegény – hangzott a biztatás –, vár a fizetség!

– Az úgy volt... édesanyám... tudod... – keresgélte a szavakat zavarában a kisfiú, de anyukája félbeszakította:

– Vedd már el az almákat, te málészájú, hiszen neked hozták!

Sanyó nem hitt a fülének. Hát mégsem szidják meg? Lehajtott fejjel oda-somfordált Pirihez, egyenként kiszedegette a kötőben megbújt, mosolygó almákat, és csak annyit tudott kinyögni:

– Kö-szö-nöm!

– Mi is köszönjük – válaszolta Piri –, holnap meg találkozunk az iskolában!

Mikor Piri behúzta maga után a kiskaput, Sanyó lopva édesanyjára tekintett, aki a teknő fölé hajolva szótlanul tovább mosott.

Délután, mikor édesapja is hazaérkezett a munkából, s mindannyian megébédeltek, Sanyónak eszébe jutottak az almák: megkínálta velük szüleit. Rágcsálták, rágcsálták a zamatos gyümölcsöt, s egyszer csak megszólal az apa:

– Kinek a munkáját dicséri ez az alma? Mert nálunk, a kertben, tudom, ilyen nem termett soha!

Sanyó az édesanyjára nézett, aki így beszélt:

– A fiú szerzeménye. Megdolgozott érte az iskolakertben.

Sanyó hirtelen nagyon büszkének érezte magát.

– Nem tudtam, hogy dolgozni is tud – folytatta az édesapja.

– Biztosan nem szeret vele dicsekedni – így az édesanyja. – Annyira nem, hogy még azt is elhallgatta, újra elkódorgott, ezúttal az iskolához... Igaz-e?

Sanyó bánatosan lehajtotta a fejét, és alig hallhatóan rebegte:

– Csak... látni akartam...

Sokáig senki sem szólt semmit.

Csöndben rágcsálták tovább az almát, majd végül édesapa megköszöri a torkát:

– Hm... azt akarom mondani... Szóval ezúttal engedjük el a büntetést. Mégiscsak dolgozott, igaz?... De... – és itt felemelte a mutatóujját – hazudott is. Így van?

Édesanya rábólintott. Sanyó sem mondhatta azt, hogy nem igaz.

– Na már most – folytatta édesapja – a büntetést ezúttal felejtjük el. De cserében a fiú egész délután segít nekem szilvát szedni, mert maholnap itt a lekvárfőzés ideje!

Sanyóval madarat lehetett volna fogatni örömeiben. Úgy dolgozott sötétedésig, mint egy robot. Este már nem is emlékezett, hány vödört rakott tele érett, kékszemű szilvával, amit édesapja rázott le a fáról a kertjük végében. Még annyi ereje sem maradt, hogy újra végigkutassa a táskát, amelyet a ruhákkal együtt az ágy mellé készítettek... Félálomban látta, hogy édesanyja föléje hajol, betakarja, de ő mozdulni sem tudott a takaró alatt a fáradtságtól, és...

...arra ébredt, hogy édesanyja költögeti. Villámgyorsan kiugrott az ágyból. Tiszta ruhát húzott, reggelizett, hátára billentette a csillogó táskát, és édesanyja kezét fogva, elindult az iskolába. Sanyó útközben rájött, hogy ezután már mindennapi kötelessége lesz elmennie az iskoláig, ezzel pedig véget ért az ő unalmas otthonülése.

Az iskolaudvaron alig lehetett mozdulni, annyi gyerek gyűlt össze a fűvön. Kíváncsian méregették egymást, míg a szülők kintrekedtek a kerítés mögött, onnan mosolyogtak gyermekeikre. Sanyó hamarosan felfedezte Pirit az egyik csoportban, nevetve integetett neki, a kislány visszaintett, de már nem volt

idejük beszélgetni, mert az épületből kijött egy kerek arcú tanítónő, sorba állította a gyerekeket, és kettesével bevezette őket az iskolába.

Mire Sanyó hazaérkezett, elharangozták a delet. Kormost ezúttal is a tuskón henteregve találta. Botot ragadott, de az állat kitalálta a szándékát, és méltatlankodva futott el, haragosakat vakkantva. Így ment ez pár napig: míg Sanyó iskolában volt, a kutya bitorolta a tuskót. S mert a leckék a napok teltevel egyre sokasodtak, a kisiúnak mind kevesebb ideje maradt, hogy kedvenc helyén elüldögéljen.

Sanyó délutánokon át a füzet fölé hajolva, nehézkesen rózta a vonalakat, kacsaringókat és számokat, s közben sóhajtozva irigyelte a kutyát, amiért annak nem voltak iskolás gondjai, és továbbra is szabadon futkározhatott le-fel az udvaron. Most, hogy nem akadt figyelmes játszópajtása, még a kiskertbe is büntetlenül bemenészkedett.

Jöttek persze derűsebb napok is, amikor szilvaízet főztek az udvaron, hatalmas rézüstben. Mikor már elkészült a leckével, Sanyó szerette bámulni az üst alatt pattogó, lobogó tüzet, míg édesanyja hosszan kavargatta a fortyogó lekvárt. A fiúcska dolga az volt, hogy új és új fahasábokkal ébren tartsa a tüzet. Amikor elfáradt, leülhetett a tuskóra, pihenni. Kormos ilyenkor engedelmesen leszökött a vacokból, és Sanyó lábához kucorodva barátságosan hunyorgott a lobbanó tűzbe.

Az anya halk, duruzsoló hangján mesét mondott. Sanyó révülten hallgatta, s körülöttük minden olyan nyugalmas és békés volt, hogy a kisiú titokban azt kívánta, bár csak így lenne az idők végezetéig.

De eszébe jutott a másnapi iskola, és az, hogy ezzel együtt elvesztette hajdani játszópajtását, Kormost. Hiszen már nem olyan jó barátok, mint egykoron. Különben miért bosszankodna azért, hogy a kutya a tuskóra ül?

A tuskó.... Sanyó úgy érezte, hogy mindennek ez a korhadt, öreg fadarab az okozója. A nyári csínyeknek, Kormos hűtlenségének... Úgy megharagudott rá gondolatban, hogy amikor édesanyja valamiért besietett a házba, a kisiú hirtelen neki-velkedett az élettelen fatöncnek, a fortyogó üsthöz hengerítette és a lobogó tűzbe taszította.

Sokáig nézte, míg lángra nem kapott a hűtlen tuskó, képzelt szája fájdalmasan lefelé görbült, szeméből piros szikrakönnyek hullottak. A szunyókáló Kormos panaszosán felnyüszített, majd elhallgatott – lehet, hogy csak rosszat álmodott.

A tuskót egész éjszaka emésztette a tűz.

Mire Sanyó felébredt, s táskával a hátán az iskolába indult, nem maradt belőle egyéb, csak egy nagy rakás hamu. Az üst már az eresz alatt állt, édesanyja épp akkor kötözte le a szilvaízes üvegeket.

Este, mikor az üvegek feketén csillogva, kihűlve az asztalon sorakoztak, egyenként levitték őket a hűvös pincébe.

21.

SANYÓ
BÚCSÚZIK

Még sokat lehetne mesélni Sanyóról, aki ezután sem lett angyal, éppen csak felnövekedett, megokosodott. Nem az a régi kisfiú, aki valamikor egy ostoba tyúk után indult, aztán nem tudta megállni, s egy csikó hátára kapaszkodott, majd elrekesztette a patakot, és közben elvesztette a gatyáját...

A tuskó elégetésével mintha gyerekkora is megszűnt volna. Édesapja új favágótökét kerített: „Úgyis reves volt már a régi” – vigasztalta magát, de az új tuskó egyáltalán nem hasonlított a hajdanihoz: egyszerű, kopott facsutak volt, ágbogak nélkül, terebélyes, sima hassal, fejbúbján alig észrevehető kis repedéssel.

Kormos sem a régi már: ellustult, hangja rekedtes lett, napokon át, ha jön a tavasz, a határban kóricál ebtársaival, Sanyóval pedig már csak annyira tart a barátság, hogy illemből nem ugatja meg.

Valamelyik tavasszal az iskolásokat kirándulni vitték a környező dombokra: Sanyó úgy látta viszont a Juhost, a Sashegyet, a Szőlősdombot, mint régi jó ismerőseit. Csak azon csodálkozott, hogy az egykor oly magasnak tűnő halmok mintha lekoptak volna az idő múlásával. Az erdőket is csenevészeknek találta, s mikor az óriás kastélyához értek, a hatalmas kövek helyett – bárhogy meresztette a szemét – inkább csak nagyobbacska kötömböket látott.

A romok között, vadnövényekkel sűrűn befutva, megpillantotta az aprócska építményt, amelyet azon a pár évvel előtti, nyári délutánon emelt. Lám csak, örvendezett, nem döntötte le senki, derűsen virított a fehér kövek között, akár egy játékházikó.

Amikor osztálytársainak eldicsekedett vele, hogy ez az ő műve, a gyerekek kinevették. Csak a tanító néni nézett rá komolyan, és kezdte faggatni Sanyót a házikóról. A kisfiú szégyenkezve mesélte el a favágás történetét, elhallgatva a verést, amelyet annak idején az apjától kapott. A tanító néni megsimogatta a fejét, de nem szólt semmit. Később, mikor már Sanyó kezdett kinőni a rövidnadrágból és sor került arra, hogy mesterséget válasszon, az igazgató bácsi behívta a fiú édesapját, s azt tanácsolta, adják a gyereket az építőkhöz. Úgy hallotta, ügyes keze van...

De hiszen apja ezt jól tudta már: a délutáni szilvaszedés óta Sanyó sokat és szorgalmasan segített szüleinek. Otthon aztán alaposan megtanácskozták a dolgot, s Sanyó, akinek már szakálla-bajusza serkent, egy szép őszi napon, kis fabőrönddel a kezében, felmászott a Sashegy tetejére. Útja az óriás kastélya mellett vezetett el, de csak egy futó pillantást vetett rá, mert rá kellett jönnie, hogy a Sashegyen átkelve még hosszú és nehéz út vár rá.

Nemsokára beért egy másik faluba, majd egy harmadikba, onnan pedig a városba, ott vonatra ült, egy még nagyobb városba utazott, s beállt az építőkhöz, inasnak.

Mikor először kapaszkodott az építőállványra, s lenézett az előtte tátongó, szédítő mélységbe, egy pillanatra kastélyemelő óriásnak képzelte magát.

Csak hogy a Sashegyen túl nem kastélyokat, hanem házakat építettek.

Cseke Gábor - Született 1941. július 29-én Kolozsvárott.

Újságíró, költő, író. A Babeş-Bolyai Tudományegyetem bölcsészkarán végzett (1962), 1962 és 2005 között az Ifjúmunkás, az Előre, majd a Romániai Magyar Szó belső munkatársa. Főbb munkái: *Déli harang* (versek, 1967; <http://mek.oszk.hu/07800/07833>), *Elveszett birtokok* (versek, 1969; <http://mek.oszk.hu/07700/07758>), *Tornác* (próza, 1970; <http://mek.oszk.hu/08100/08111>), *A tuskó* (gyerekgregény, 1979), *Érzelmes levelek* (regény, 1980;), *Ellenállás* (versek, 1980; <http://mek.oszk.hu/07700/07749>), *Bármely rendelést vállalok* (regény, 1982), *Az ítélet születése* (versek, 1983; <http://mek.oszk.hu/07800/07844>), *A megtalált kulcs* (elbeszélések, 1989), *A bozót* (regény, 1989; második, átdolgozott kiadás 2008), *Álruhában. Mai kalandok* (riportok, 1989), *Kölcsonsorok. Mai román költők* (2005), *Tükörterem* (válogatott versek, 2005), *Lírai tőzsde. Fontos versek* (2006; <http://mek.oszk.hu/07900/07983>), *Sashegyen innen, Sashegyen túl* (gyerekgregény, 2007), *Csöndfűrészen zenéje* (Álmodott versek, 2008; <http://mek.oszk.hu/07800/07892>), *Székelyföldi malmok nyomában* (Pro Print, 2008; Ádám Gyula fotóművésszel közösen); *Jelentések - magamról. Emlékezés ellenfényben* (Polis, 2009). Internetes művei: *Öböl* - versek egy fotógyűjteményhez (<http://irodalom.elender.hu/obol>), *Színes kenguru* - Ötven fénykép és ugyanannyi vers a gyermekkorból, Mircea Florin Şandruval közösen (<http://mek.oszk.hu/02300/02354>), *Milos könyve* - napló (<http://cseke.atw.hu/milos>); *Révkalauz*. Szigorúan válogatott versek 1967-2008 (<http://mek.oszk.hu/07700/07743>); *Fehér titok. Mai kalandok* (riportok; <http://mek.oszk.hu/07700/07778>); *Futóbolond. Három történet* (<http://mek.oszk.hu/07700/07744>).